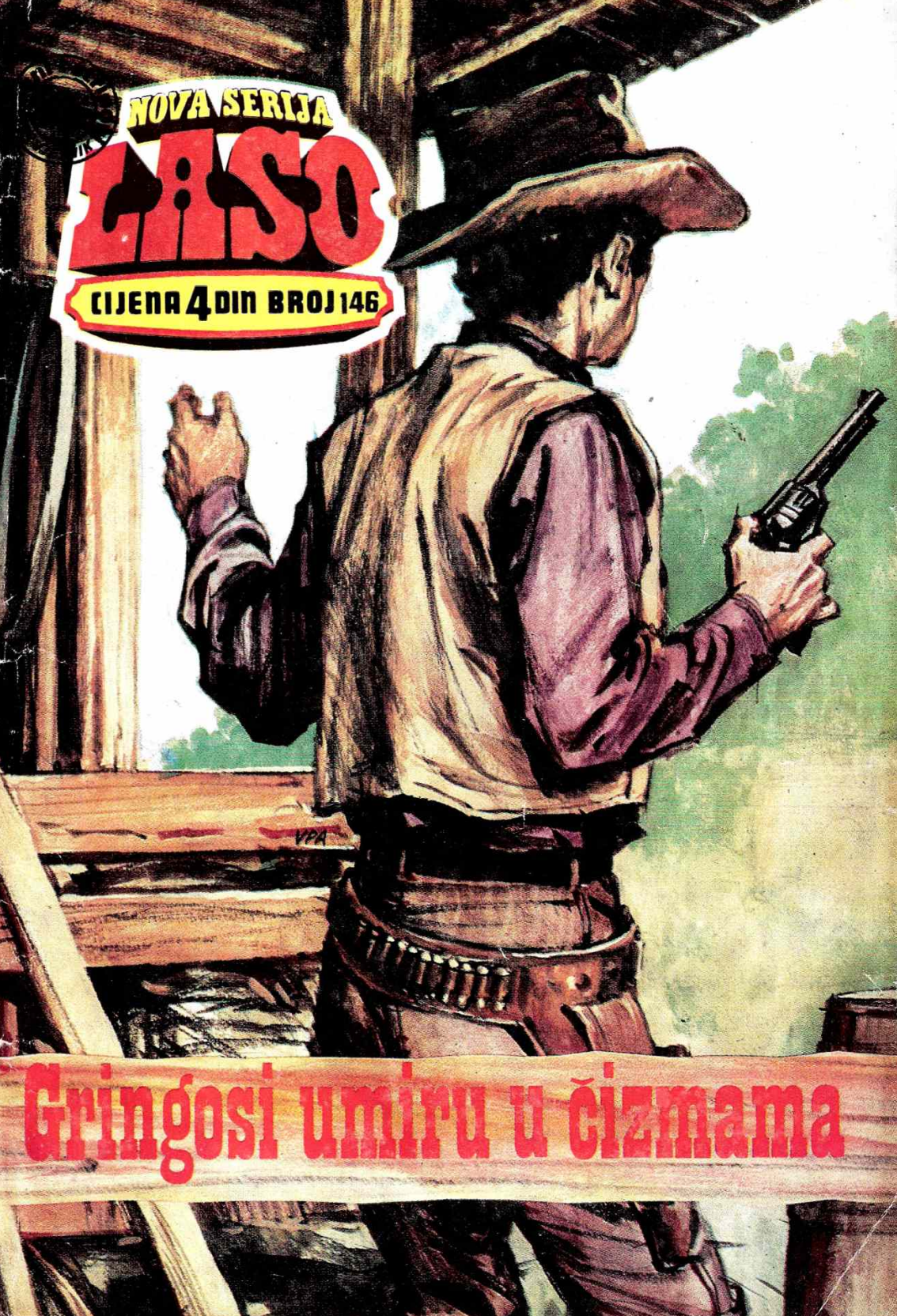
NOVA SERIJA
LASO
CIJENA 4 DIN BROJ 146
VPA
Gringosi umiru u čizmama

REX HAYES

GRINGOSI UMIRU U ČIZMAMA

»Laso« Nova serija 1976.

Rex Hayes: GRINGOSI UMIRU U ČIZMAMA
Naslov originala: BUFFALO JIM
(Copyright: Bastei — Verlag, Gustav H. Lübbe, Bergisch Gladbach)
Recenzija: Fedor Hanžeković, filmski režiser i publicist
Prijevod: Dragica Živković

»Laso« — Izdavač OOUR Informativno-revijalna izdanja NIŠP »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković — Tisak: OOUR TMG »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Zagreb 1976.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA, Zagreb

Cijena 4 d. Za inozemstvo DM 1.60, ASCH 8, SFRS 1.60, HFl 1.30

Oslobođeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2938/7 — 1973 od 26. XI 1973.

I

Južno od Raton-prijelaza bješnjelo je strašno nevrijeme. Svi pritoci rijeke Canadian najednom su se razlili.

U dugom razvučenom lancu teturala su prerijska kola pod teškim teretom i polagano napredovala raskvašenom cestom. Izblijedjeli platneni krovovi izgledali su poput napetih jedara velikih jedrenjaka.

Kada su prva kola upravo bila spremna prebaciti se ponovo preko jedne od nabujalih pritoka, dogodio se napad.

S obližnjeg brežuljka odjeknuo je hitac. Zatim još jedan, pa čitava salva.

Volovi, upregnuti u jaram prvih kola, padoše izrešetani mecima. Nastade zbrka. Odjeknu panični krik pun strave: — Kiove!

Blagi obronci brežuljaka vrvjeli su konjanicima jezivo oličenih lica. Pojavljivali su se iza svakog grma poput prikaza. Na vjetru su vijorile grive i repovi njihovih divljih ponija.

Volovi su bježali, kola su poskakivala i međusobno se sudarala. Žene su vriskale i dozivale svoju djecu. Za tili čas nastao je neopisiv kaos.

Muklo odjeknu puške. Konji se prestraše i zbace jahače. Iza sive pozadine brežuljaka, svijetle točke obasjavale su krajolik. Nebom su u svim pravcima letjele svijetleće krivulje i padale na izblijedjele platnene krovove kola, prave vatrene strijele! Prva kola u trenu obuhvati plamen.

Kiove, osim Komanča najbolji jahači toga područja, dobro su poznavali porazno djelovanje zatvorenog napada.

Jurili su gore-dolje uz izgubljenu karavanu. Njihove su puške rigale dim i olovo. Oblak strijela sručio se na branioce karavane.

Vatra, vrućina i gusti oblaci dima otjeraju muškarce iz zaklona ispod kola. Kundacima i noževima borili su se protiv koplja i tomahavka. Njihov se broj smanjivao poput snijega na toplom proljetnom suncu. Niti jedan se nije predao. Svi gringosi poginuli su u čizmama.

Borili su se do posljednjeg daha. Tamni oblaci dima zastrli su sunce.

Ratnici su vriskali i pjevali. Bio je to dobar dan za borbu! Kad je pao i posljednji branitelj karavane, iz gorućih kola izvlačili su brašno, meso, čudnovati smeđi grah, koji bi se usitnjen skuhao u vodi pa bi se dobio osvježavajući napitak, i vodu koja je gorjela.

Divne stvari imaju ovi bijelci! Ali najljepša stvar bijahu ona mala burenca napunjena gorućom vodom! Taj čarobni napitak omamio bi ratnike i oni bi zaboravili kako su u južnoj preriji bivoli rijetki.

Napokon su vođe izdale zapovijedi. Mnogi su ratnici obukli odjeću ubijenih bijelaca jer su vjerovali da će tako prijeći na njih njihova snaga. Oko oružja nastale su žučne prepirke koje su bile prekinute grubom zapovijedi plemenskog poglavice. Plijen je pripadao svima i bit će podijeljen u tajnom skrovištu Staked Plainsa.

Malo podalje zaustavio se Lone Wolf, glavni vođa, na crno-bijelom mustangu. Tamnim očima promatrao je djelo uništenja. Nikada više neće ovi bijelci oskvrnuti sveta lovišta Kiova, uništiti plugovima travu, protjerati bivole i ubijati divljač koja je Indijancima prijeko potrebna za život. Nikada više.

Yellow Horse, ratnik obučen samo u kožnatu kecelju i mokasine, oprezno dopuže do kola koja su još uvijek gorjela i ugleda šarene vrpce koje su visjele iz škrinje izrešetane mecima. Želio ih je pod svaku cijenu, da bi ih omotao oko svoje sjekire i u grivu mustanga.

Ispruži ruku prema vrpcama i naglo ustukne. Iza škrinje opazi sjenu.

— Uff...!

Unutrašnjost kola bila je ispunjena dimom. Yellow Horse ugleda bljedoliko lice. Rukom posegne prema nožu, uto začuje prigušen dječji plač.

Spusti ruku, dopuže iza škrinje i osjeti kako ga po golom ramenu grebu oštri nokti.

— Odlazi! Odlazi! — začuje dječji glas.

Yellow Horse promrmlja nešto nerazumljivo. Oči su ga peklę od dima, ali je ipak vidio dvoje djece koja su čučala iza škrinje. Djevojčica je bila veća i zaštitnički je obavila lijevu ruku oko ramena mlađeg brata.

— Mala bijela skvou — ha! — tiho promrmlja Yellow Horse.

Zgrabi djevojčicu i dovuče je do Lonea Wolfa s dječačićem.

Lone Wolf skupi tamne obrve. On nije želio imati zarobljenike. Kad-tad može ih pokušati osloboditi, može se uplesti vojska. O mrtvima se nitko suviše ne brine.

— Što ćeš s njima?

Yellow Horse pokaže na djevojčicu: — Mala skvou uskoro će biti dovoljno velika da porodi mnogo djece. Samo treba pričekati dvije-tri godine.

— To je suviše dugo vremena — promrmlja poglavica. — A dječak?

Yellow Horse udari se po golim mišićavim prsima: — Od njega ću načiniti ratnika. Uskoro neće znati da se rodio kao bjelokožac.

Lone Wolf kimnu i pogleda djecu koja su ga prestrašeno promatrala.

Pokuša se sjetiti engleskih riječi koje je znao.

— Ti! — uperi kažiprst u djevojčicu. — Tko si ti? Kako se zoveš?

Maloj je moglo biti oko dvanaest godina. Bila je vitka, plavokosa i imala je tamnosmeđe oči. Lone Wolf se zadovoljno smješkao. Yellow Horse ima pravo! Za nekoliko godina imat će vrlo lijepu skvou.

— Dakle? — zaurlao je.

Djevojčica je zagrlila svog četiri godine mlađeg brata.

— Zovem se Miriam O'Toole. — Najednom se u njezinim tamnim očima pojavi prkos.— A ovo je moj brat Johny. Iskopat ću vam oči ako mu učinite nešto nažao!

— Oh, ti zgodna mala divlja mačka! — smijao se Lone Wolf. — To mi se dopada.

— Što je rekla? — upita Yellow Horse koji nije razumio ni riječi.

— Kaže da je sestra ovog momka — odgovori Lone Wolf jezikom Kiova. — Miriam i Johny O'Toole. Brate, neće ti biti lako s njom.

— Oh, već sam sav u strahu — podrugljivo odgovori Yellow Horse.

Lone Wolf pogleda djevojčicu. Stajala je uspravno u poderanoj haljini garava lica, i uplašena i ponosna.

— Koliko imaš godina?

— Dvanaest.

— A tvoj brat?

— Sedam.

Lone Wolf pokaže na gola bijela tijela ubijenih. I vaši su roditelji među njima?

— Nisu. Naši su roditelji davno mrtvi. Uputili smo se ujaku. On je oficir u Camp Craigu.

— Vojnik na poniju — smijuljio se Lone Wolf. U plavoj odori? — Najednom je shvatio opasnost.

— Što je? — navaljivao je Yellow Horse.

Lone Wolf poče brzo govoriti kao da se pribojavao da bi ga djeca mogla razumjeti. — Bolje da ih odmah ubiješ. Njihov je ujak poglavica plavih odora u Camp Craigu. On će ih pokušati naći ako njegovi ljudi otkriju da ih nema među mrtvima.

Yellow Horse se nasmija i lupi po prsima:

— Samo neka dođe, ne bojim ga se! Neću ubiti dječaka i malu skvou.

Lone Wolf zatrese širokim ramenima. Zakon Kiova dopušta da svaki ratnik sam određuje sudbinu svojih zarobljenika. To nije mogao promijeniti čak ni poglavica.

— Uzjašite! — zareži.

Na njegovu zapovijed ratnici se vinu u sedla. Yellow Horse priđe s jednim slobodnim ponijem. Djevojčica se opirala, morao ju je udariti prije no što ga je poslušala. Sviđalo mu se što je bila hrabra.

Kad je bila na poniju pružio joj je dječaka, tada se smirila.

— Ho! — pjevali su ratnici opijeni pobjedom. — Hoho hoho-ho!

Dim izgorjelih kola uzdizao se prema nebu, a visoko iznad brežuljaka skupljali su se prvi supovi gledajući prema leševima.

II

Skaut na čelu maloga konjičkog odreda podigne ruku u vis.

— Pogledajte tamo, Hardin!

Sada i poručnik Hardin opazi crne točke koje su se micale.

— Supovi?

Skaut, koji se zvao Mitchell, ali radije se odazivao na ime Arkansas-Tom, potvrdi.

— Naravno, supovi. A što bi drugo bilo.

Ispljune duhan za žvakanje i rukom dotakne kundak staromodne puške koja se punila sprijeda.

— Vjerujem da ćemo tamo naći ono što tražimo.

Hardin se okrene. Dvanaest ljudi njegove patrole primakne se. Digne ruku.

— Podignite puške! Pravac prema jatu!

Jahači se razmaknu. Njihovi veliki riđani bili su pokriveni sivom prašinom.

— Naprijed! — zapovjedi Hardin.

Nalazili su se s one strane brdskog klanca gdje je Santa Fee bila odijeljena od pustinje. Slijeva se uzdizala Rocky Mountaina, na sjeveru bio je Raton-prijelaz, a zdesna prema istoku protezalo se razoreno područje Canadian Rivera. Pred njima je bila karavana napadnuta prije tri dana.

Mitchell je bio na čelu kolone. U lijevoj ruci držao je uzde, dok je desnom držao pušku uz bedro uspravno. Vojnici su jahali oprezno.

Mitchell zaustavi konja na brežuljku i uspravi se u stremenima.

— Osjećate li zadah, kapetane? — upita mrmljajući.

Hardin potvrdi, problijedivši. Zadah leševa, svima dobro poznat.

S jedne uzvisine imali su pogled. Lanac crnih kola ukazivao je na mjesto napada. Pepeo je bio hladan jer nije bilo dima.

— Momci, sada se saberite — reče Hardin prigušenim glasom.

Polagano su jahali. Kojoti su bojažljivo uzmicali pred njima, lijeni i punih trbuha. Supovi su ih nadlijetali klepećući krilima.

— Ovi su obavili svoje — reče Mitchell kad ugleda raskomadana tijela.

Jedan od regruta, koji je prvi put sudjelovao u patroli, skoči sa sedla i povrati. Hardin je prilazio s druge strane odakle je popuhivao vjetar i gdje miris leševa nije bio tako jak.

— Kad se to moglo dogoditi, Tome?

Mitchell podigne glavu.

— Prije četiri-pet dana. Zašto je majoru toliko stalo da nađemo baš ovu karavanu?

— S tom karavanom trebali su doći njegova nećakinja i nećak — odgovori Hardin. — Morat ćemo pregledati svaki leš da vidimo da li su među njima.

— Njegova nećakinja i nećak? — Skaut nabra čelo. — Zašto nisu putovali redovnom poštanskom kočijom?

Hardin slegne ramenima. Izgledao je umorno.

— Major Pratt vjerovao je da će biti sigurniji u karavani koja prelazi preko brda negoli u kočiji koja ide kraćim putem kroz pustinju. Miriam i Johny O'Toole djeca su njegove pokojne sestre koju je jako volio. Možete zamisliti što znače za njega.

— Mogu zamisliti — mrmljao je Mitchell. Ali još nije sve izgubljeno, poručniče!

— Zaista? — Hardin podigne glavu.

— Indijanci vole djecu — objasni Mitchell. — Njihovi ratnici ponekad udare svoju ženu ili ponija, ali dijete nikada. Ako su njih dvoje

bili u karavani, ima nade da su živi.

— Ali to su bijela djeca, a ne crvenokošci! — poviče Hardin.

Arkansas-Tom zatvori oči jer mu je smetala sunčana svjetlost. — Vi momci iz armije znate na koji je način Napoleon pobjeđivao, ali o crvenokošcima nemate pojma. Mnoge su njihove žene postale neplodne, zbog toga kradu bijele dječake da bi od njih načinili ratnike, a bijele žene da bi im rodile ratnike. Jeste li razumjeli?

— Nebesa! — zavapi Hardin.

— Ostavite nebesa na miru — promrmlja Mitchell. — Kladim se da su oboje na životu. Koliko im je zapravo godina?

— Miriam ima dvanaest a Johny sedam, ako sam dobro razumio majora — odgovori Hardin.

— Dvanaest? — Mitchell je razmišljao. — Tada će je još neko vrijeme ostaviti na miru, prije no što bude morala dijeliti pokrivač s nekim ratnikom. Za maloga se uopće ne bojim.

— Ne bojite se? — začudi se Hardin.

Mitchell se smješkao.

— Znate li što, poručniče? Jednom sam bio prisutan kad je vojska otkupila od Komanča bijele dječake u zapadnom Texasu. Klipani se nisu htjeli vratiti svojim kućama. Nisu htjeli ići u školu, željeli su samo jahati, loviti ribu, ići u lov i potucati se naokolo. Za jednog momčića ništa ne može biti ljepše nego da odraste kod Indijanaca.

— Ali oni su pogani — upadne mu Hardin u riječ. — Krvoželjni barbari!

— Kao što mi vjerujemo u boga, oni vjeruju u velikog duha, a da li su krvoželjniji od mnogih bijelaca o tome bi se dalo razgovarati.

Hardin se okrene i mahne rukom podoficiru. — Pošaljite na svaki brežuljak po jednog stražara, zatim sakupite momke, želim da ovi jadnici budu pokopani.

Iz džepa vojničke bluze izvuče izblijedjelu fotografiju. — Vidite li ovo dvoje djece? To su nećakinja i nećak majora Prattа. Pokažite momcima fotografiju. Želim da se svi mrtvi poredaju u jedan red kako bih ih mogao pregledati. Tko otkrije leševe djece neka me smjesta obavijesti. To je sve.

Podoficir pozdravi i ode. Arkansas-Tom izvuče čuturicu iz bisaga i doda je Hardinu.

— Ako ćete pregledati mrtve, koji gutljaj dobro će vam doći, poručniče.

— Alkohol je za vrijeme službe zabranjen — odgovori Hardin. Pogleda leševe ispržene od sunca i pepela. Osjeti kako mu se želudac okreće.

— Što vam je? — Mitchel mu stavi bocu na usne. — No, hajde, popijte, odmah će vam biti bolje.

Hardin potegne. Bila je to vrsta rakije kakvu su pekli Meksikanci u okolici Santa Fee. U grlu mu se zapalila vatra. Činilo mu se da će mu izgorjeti želudac. Poče kašljati, ali osjećaja mučnine najednom je nestalo.

— Bolje? — upita Mitchell, potegnuvši i sam iz boce. A kad je Hardin potvrdio, nastavi: — Poznajem taj osjećaj. Čovjek se nikada ne može priviknuti na njega.

Uz podnožje stijene vojnici su iskopali zajednički grob. Preko usta povezali su rupce kad su sakupljali mrtve.

Hardin se prisiljavao da im gleda u unakažena lica. Ali među njima nije bilo djece.

— Položite ih u grob! — zapovjedi Hardin prigušenim glasom.

Vojnici ih brzo stanu zakapati.

— Odozgo stavite kamenje kako ih ne bi kojoti raznijeli — reče Mitchell.

Hardin sakupi ljude. Začu se prigušena zapovijed. Minutom šutnje odaju mrtvima posljednju počast. Iznad njih bilo je isto ono nebo pod kojim su ovi ljudi živjeli, ljubili i patili, ista brda slijeva i zdesna, a na suncu je svjetlucala rijeka koju su željeli prijeći. Sve to bilo je ovdje, samo su ljudi nestali poput dima na vjetru. Činilo se da nikada nisu ni postojali.

Mitchell je tražio tragove. Široki trag vodio je prema jugoistoku.

— Lone Wolf! — promrmljao je u bradu.

Hardin podigne glavu. — Što ste rekli?

Mitchell pokaže na jednu stijenu. — Lone Wolf je to učinio! Ovdje je ostavio svoj znak.

Hardin se sagne kako bi bolje vidio. Oštricom noža bio je u stijenu škriljevca urezan vuk koji sjedi.

— Neoprezno, zar ne? Za jednog ubojicu nije najpametnije postupio.

Mitchell odmahne glavom.

— To vi ne možete razumjeti, poručniče. On se ne osjeća ubojicom, a niti je to u očima svog naroda. On samo ratuje protiv bjelokožaca, i ništa više.

— Rat protiv žena i djece? — poviče Hardin.

Mitchell ga zamišljeno pogleda.

— Da, također protiv žena i djece. Moram li vas podsjetiti, poručniče, tko je prvi počeo ubijanjem žena i djece?

Hardin pocrveni.

Mitchell pokaže na stijenu. — Suviše je ponosan da bi se pred nama sakrivao. Želi nas obavijestiti da je to bio baš on.

Hardin je slijedio trag.

— Kako ga možemo pronaći?

— Mi, njega? — Mitchell prezirno pljune. — Nikako, ako on sam ne želi da ga nađemo.

— Tada su djeca izgubljena — reče Hardin.

Mitchell potvrdi. — Izgubljena za život među bijelcima, možda.

III

Sunce je zalazilo poput goleme crvene lopte kad je Hardin izvidnicu doveo natrag u Camp Craig.

Šatori vojnog logora bacali su duge sjene. Truba je svirala prestanak večernje službe. Dolazili su muškarci u potkošuljama i naramenicama kako bi slijedili njen zov.

Hardin se približi logoru. Major Silas Pratt stajao je ispred svog šatora.

— Dakle, poručniče?

Hardin oštro pozdravi i reče: — Izvidnica se vratila, gospodine. — Oklijevao je, pogledavajući Arkansas-Toma koji je stajao pokraj njega, kao da od njega očekuje pomoć.

— To sam vidio — razdraženo reče Pratt. — Što je s karavanom? Gdje su djeca?

— Gospodine, ja... — započne Hardin, ali Mitchell ga prekine.

— Djeca su kod Kiowa!

— Kod... Kiova? — zamuckivao je major. Iz njegova lica nestane boje.

— Bolje nego da su ubijena — promrmlja Mitchell. Pratt pokaže na svoj šator. — Udite i sve mi ispričajte.

Hardin i Mitchell su ga slijedili. Pratt sjedne na stolicu za sklapanje. Opazi prašinu koja je pokrivala oba muškarca nakon dugoga i mučnog jahanja. Uzdahne.

— Sjednite. Vjerojatno ste jako umorni, ali shvatit ćete da moram znati što je s djecom.

— Kao što sam rekao, oni su kod Kiova — odgovori Mitchell promuklim glasom. Sjedne na majorov poljski krevet, škiljeći na bocu koja je stajala na polici. Major Pratt nije shvatio taj pogled.

— To znači da je karavana bila napadnuta i da su ljudi poubijani.

Hardin potvrdi. — Da, gospodine. Nema preživjelih. Među ubijenima nismo našli djecu. Mitchell tvrdi da su djeca sigurno živa i da su ih Kiove odvukli sa sobom.

— Kiove! — Pratt sakupi pesnice. — Možete li ustanoviti čija je banda to učinila?

— Banda Lonea Wolfa! — ljutito zareži Mitchell jer još uvijek nije dobio svoje piće.

— Sigurni ste u to?

— Suviše dugo ovdje živim da bih se mogao zabuniti, majore — promrmlja Mitchell.

Pratt podigne glavu.

— Otkupit ću ih. Nudim otkupninu!

— Kako ćete to učiniti? Najprije ih moramo pronaći, a to će biti prokleto teško — reče Mitchell. Kladim se da je Lone Wolf u cik-cak liniji projahao preko Staked Plainsa prema Texasu, a to je prokleto dugačak put.

— Tako je, gospodine — promrmlja Hardin.

Pratt rukom zastre oči. Ramena su mu se trzala. — To su djeca moje pokojne sestre. Obećao sam joj da ću se za njih brinuti. Kako ih mogu ostaviti u rukama crvenokožnih barbara?

— Kiove nisu barbari, majore — odgovori Mitchell.

— Kako nisu? — Prattov pogled postane hladan. — U mojim očima jesu. Naći ću ja već te crvene hulje. Obavijestit ću sve vojne straže na jugoistoku. Jednom ćemo ih uhvatiti, a onda neka im se nebo smiluje!

— To možete učiniti samo ako želite dobiti djecu kao leševe — reče Arkansas-Tom.

— Neka ste prokleti! — poviče major. — Ako znate bolji izlaz, kažite ga!

— Dobro — Mitchell proguta pljuvačku i pokaže na bocu. — Grlo mi se prokleto osušilo. Kako bi bilo jedno piće, majore, lakše bih govorio!

Pratt dohvati bocu i donese čašu s koje prstom otare prašinu.

— Poslužite se!

Mitchell napuni čašu i jednim je gutljajem iskapi. Mljacne od zadovoljstva i vrhom jezika obriše usne.

— Ah, to je bilo dobro, majore. Vama oficirima život je ipak ugodan...

— Dosta! — zaurla Pratt. — Govorite, čovječe!

— Dobro — Mitchell ponovo napuni čašu. — Slušajte, majore, tako dugo dok ne poduzmete oružani napad na Lonea Wolfa, djeci se ništa neće dogoditi. Vaša zamisao o otkupnini mnogo je bolja.

— Otkad je Indijancima potreban novac? — upita major.

Mitchell sažalno pogleda majora. — Od onda otkada moraju s nama ratovati. Potreban im je barut, olovo i puške, a to dobiju samo za krzna ili novac. Kažem vam, oni znaju isto tako dobro kao i vi koliko vrijedi jedan dolar, dajem svoju riječ.

— U redu — bijesnio je Pratt. — Dalje!

— Samo polako, gospodine, samo mirno, mrmljao je Mitchell. — Sjetite se koliko će vam još biti potrebno strpljenja.

— Čovječe, od vaših ću priča poludjeti! — poviče Pratt. — Hoćete li me napokon odvesti tom Lonu Wolfu? Platit ću vam što god zatražite!

Mitchell odrečno odmahnu glavom.

— Žao mi je, ali to ne mogu. Pojma nemam gdje bi se mogao nalaziti. Ali poznajem čovjeka koji bi vam mogao pomoći.

— Tko je to? — Pratt stisnu šake. — Grom i pakao, nemojte da iz vas izvlačim riječ po riječ!

Mitchell isprazni i treću čašu. Njegovi se blijedi obrazi zacrvene.

— Zove se Carter, Old Buffalo, Jim Carter. Nekada je, kada su Kiove još bili u dobrim odnosima s bijelcima, lovio s njima. Ima ženu iz njihova plemena. Kladim se da poznaje svako njihovo skrovište između Cimarrona i Staked Plainsa.

— Buffalo Jim Carter? O njemu sam već čuo — promrmlja Pratt. — Gdje bih mogao naći tog čovjeka, Tome?

Mitchell se smješkao.

— Postao je nekako čudan, taj stari Buffalo, otkako su bivoli postali sve rjeđi. Čuo sam da se uglavnom zadržava u nekom salunu u Taosu.

Pratt ustane i poravna opasač.

— Još noćas otići ću u Taos. Hoćete li poći sa mnom, Mitchell?

— Veselio sam se krevetu — promrmlja ljutito. — No dobro, poći ću s vama, majore, viski vam je bio odličan.

— Pozovite kapetana Hobrocka — naredi Pratt Hardinu. — Za vrijeme odsutnosti predat ću mu komandu u Camp Craigu, a kod generala ću zatražiti dopust na neodređeno vrijeme.

Hardin vojnički pozdravi i izađe iz tora. Pratt se obrati Mitchellu: — Kada možemo krenuti, Tome?

— U svako doba. Samo mi treba odmoran konj, moj je gotov — odgovori Mitchell.

— Dobro! — Pratt malo razmisli. — Polazak za jedan sat. Sutra u podne stići ćemo u Taos. U redu?

— U redu — potvrdi Mitchell. — Ne zaboravite ponijeti novac, majore! Nastala su teška vremena za lovce na bivole. Kladim se da će Jim nešto učiniti samo ako mu platite pristojnim sitnišem.

— Novaca ima dovoljno — izjavi Pratt. — Ima li još nešto?

— Ima — Mitchell nelagodno pokaže na plavu odoru majora. — Bit će bolje da ovo skinete. Za vrijeme građanskog rata Old Jim se borio na krivoj strani, razumijete? Otada mrzi Jenkije kao kugu.

— Da skinem odoru? — Pratt nabra čelo. — Nikada!

Mitchell slegne ramenima.

— No dobro, kako želite, to je vaša stvar, majore — reče i iziđe iz šatora.

IV

Toranj stare crkve u Taosu vidio se već izdaleka. Crkva se nalazila točno na mjestu gdje je Kit Carson, istaknuti vođa iz Santa Fee, pokopan godine 1868. Tri godine poslije njegove smrti još je uvijek bila svježa uspomena na njega.

Major Pratt i Tom Mitchell sjašu na trgu s umornih konja. Pratt je još uvijek nosio plavu odoru iako je znao da je mnogim Meksikancima ovdje trn u oku.

Mitchell pokaže na nisku građevinu. — To je hotel. Pričekajte me tamo!

Odvede konje u staju. Momku koji je čuvao konje dade pola dolara da bi saznao da li je Carter u gradu.

Vratio se u hotel i rekao majoru: — Imate sreću. Carter je ovdje.

— Gdje? — upita Pratt.

Mitchell mu prstom pokaže niz široku i prljavu ulicu. — Ovdje dolje, iza neke boce rakije od agave, tako pretpostavljam. Vjerojatno nema više novaca za pristojan konjak. Otkako nema bivola, život mu je sve teži.

— Htio bih ga vidjeti — reče Pratt.

Mitchell potvrdno kimne i odvede ga niz ulicu. Prije tri stotine godina Taos je osnovao neki pobožni svećenik. Tada ovdje nije bilo ni gringosa ni Amerikanca.

Na prašnoj ulici igrala su se bosonoga djeca, pas je lajao, mirisalo je na češnjak, pečeni luk, ovčetinu i kuhani grah — miris siromaštva. Magarac je vukao brdo drveta za potpalu, od životinje vidjela se samo glava, rep i četiri tanke nožice. Tjerao ga je štapom čovjek koji je na glavi nosio poderan šešir od kukuruzovine.

Mitchell odmakne zastor od prljavih šarenih zrnaca i zaviri u krčmu. Zatim mahne. — Uđite, majore!

U prljavoj prostoriji sjedio je muškarac neodređenih godina za drvenim stolićem i piljio u čašu koju je obuhvatio prstima. Čaša je stajala u lokvi alkohola koji se maločas prolio.

Mitchell stavi ruku na Prattovo rame. — To je Old Buffalo Jim Carter — prošapće.

Pratt je s gnušanjem promatrao čovjeka obučenog u zamašćenu jelenju kožu. Ispod izgužvanog šešira virili su pramenovi neočešljane kose, a sijeda neuredna brada pokrivala je polovicu upalih obraza.

— Ta stara pijanica trebala bi nam pomoći? — promrmlja.

Mitchell ozbiljna lica potvrdi. — On je jedini koji nam može pomoći.

Pratt nije bio uvjeren u to. Ono što je vidio nije mu se svidjelo. Bio mu je potreban zdrav i jak čovjek koji će moći podnijeti velike napore, a pred sobom je gledao staru olupinu istrošenu od jeftina pića.

Mitchell se približi stolu. — Zdravo, Buffalo — reče.

Muškarac obrastao u sijedu bradu podigne glavu. Njegove su oči bile umorne i neodređene boje. Oči pravog pijanca.

— Zdravo, Arkansas. Koji te vjetar donio ovamo?

Mitchell pokaže na majora koji je stajao iza njega. — Ovo je major

Pratt. Želio bi s tobom razgovarati, Buffalo. Možemo li sjesti?

— Jedan od plavih, hej! — Njegove mutne oči najednom zasjaju. — Zar je bilo potrebno, Tome, da mi dovedeš jednoga takvog?

— Bilo je potrebno — potvrdi Mitchell. — Radi se o dvoje djece koje je odveo Lone Wolf sa svojim Kiovama.

— To je najbolje što im se moglo dogoditi — režao je Carter. — Kiove će od njih načiniti izvrsne jahače i lovce, umjesto da se naokolo opijaju između četiri zida.

— Ne radi se samo o dječaku — objasni Mitchell. — Drugo je dijete djevojčica, ima dvanaest godina, a ti znaš da joj neće preostati mnogo vremena da dobije rupu u mokasini.

Carter digne glavu i zapilji se u majora. — To su njegova djeca?

— Nisu, to su njegova nećakinja i nećak, Miriam i Johny O'Toole, dvanaest i sedam godina. Buffalo, bio je to Lone Wolf, vidio sam njegov znak na mjestu gdje su Kiove napali karavanu.

— Čuo sam o tome — mrmljao je Carter u bradu.

Pokaže na prazne stolice. — Sjedni, Tome, i vi majore. Miguel, dvije čaše i bocu. Za caballerose.

— Nisam došao ovamo da bih pio s vama — ukočeno reče Pratt. — Htio bih znati ima li neka mogućnost da otkupimo djecu i da li ste spremni da mi u tom pomognete.

— Zar vam je toliko do njih stalo? — upita Carter.

— Da... roditelji su mrtvi. Njihova je majka bila moja jedina sestra. Znala je da neće dugo živjeti. Obećao sam joj da ću se brinuti za Miriam i Johnyja, a to ću i učiniti.

Pojavi se Meksikanac i stavi na stol dvije čaše i bocu.

— Tko plaća? — mrzovoljno upita.

— Ja plaćam — brzo odgovori Mitchell i baci na stol jedan srebrni dolar.

Carter napuni čaše. — Cheerio, seniores!

Pratt odbije piće. — Ja ne pijem, bilo bi dobro da ni vi ne pijete dok ne završimo posao.

Carter se obrati Mitchellu: — Šta mu je, zašto neće sa mnom piti? Čini mi se da ga ne podnosim, Arkansase.

— Zabrinut je za djecu, inače je dobar čovjek — odgovori Mitchell.

— On je Jenki, pah! — Carter isprazni čašu i ljutito je stavi na stol. — Zašto je došao u ovoj prokletoj plavoj odori, ako želi nešto od mene?

Pratt se naglo digne i odgurne stolicu. Hladno se obrati Mitchellu: — Ovdje je svaka dalja riječ suvišna. Hajdemo odavde.

— Samo ne tako naglo, majore — mrmljao je Mitchell.

Stavi ruku Carteru na rame. — Major je samo vojnik, dakle mora nositi odoru iako to tebi ne odgovara, stari momče. Hoćeš li nam pomoći? On će ti dobro platiti.

— Koliko? — upita Carter.

— Koliko tražite? — upita Pratt

— Sto dolara u zlatu! I još stotinu ako ih nađemo — reče Carter.

Pratt izvadi kesicu iz unutarnjeg džepa bluze i stavi na stol pet zlatnih dolara. — Zadovoljni?

Carter zažmiri, već davno nije vidio toliko novaca.

— Bit će prokleto teško naći skrovište Lonea Wolfa. Ali tako mi svega, učinit ću to. — Brzim pokretom ruke skupi zlatnike, koji nestanu u njegovu džepu.

— Kad ćemo krenuti? — htio je saznati Pratt.

— Mi? — stari lovac začuđeno skupi obrve.

Pratt potvrdi.

— Da, mi. Svakako želim poći s vama.

Carter se lupi po džepu. — Vi mi ne vjerujete, zar ne? Smatrate da ću pobjeći s vašim zlatom?

— Zar da vam vjerujem? — promrmlja Pratt.

— Nemojte gospodine! — upozori ga Mitchell.

— U redu, Tome. — Carter kimne skautu. — Ako želi, neka pođe. Uskoro će vidjeti da Lone Wolf nije međeni zalogaj. Kaži mu što mu je potrebno. Također mu kaži da svoju prokletu plavu odoru ostavi kod kuće.

— Pođimo — promrmlja Mitchell.

— Kada? — ponovo upita Pratt.

Carter se igrao lokvom prolivenog pića na stolu.

— Kad sunce izide pred crkvom. Neću vas čekati, Jenki.

— Bit ću točan — odvrati Pratt i ukočeno se okrene prema vratima.

Tada začuje podrugljiv Carterov glas: — Samo trenutak, gospodine.

— Molim? — Pratt zastane na vratima.

Carter se digne, pri tom se malo zanosio, ali glas mu je bio jasan: — Znam što mislite, majore, da se barem nisam upustio s tim pijanim momkom, zar ne?

Pratt pocrveni.

— Ne bih se baš tako grubo izrazio.

— Zar ne biste? — smijuljio se Jim Carter. — Dobro, majore, čujte što ću vam reći. Ja ću naći Lonea Wolfa za mjesec, dva, tri, ili možda za godinu dana. Ali naći ću ga, zato što sam uzeo vaš prokleti novac, a samo nebo zna koliko mi je potreban. — Sjedne i ponovo uhvati čašu.

Mitchell povuče Pratta za rukav. — Bolje da idemo — prošapće.

Vani je bilo vruće. Pratt zastane i rukom prijeđe preko čela.

— Neka ste prokleti, Tome! Stara pijanica neće nikada naći djecu.

— Treba pričekati — mrmljao je Mitchell. — On ili nitko, vjerujte mi, majore.

Pratt je piljio u prljavu krčmu. U nosu je osjećao smrad koji se širio iz Carterova tijela. — Ne mogu zamisliti kako bi nam taj mogao pomoći. Zašto ne prestane piti.

Mitchell slegne ramenima. — Priča se da je imao ženu iz plemena Kiova i dvoje djece koje je mnogo volio. Ubijeni su dok je ratovao na strani Južnjaka protiv Jenkija, htio sam reći protiv Sjevernjaka. Kad se vratio, nije im bilo ni traga, a kamoli groba. Osim toga, bivoli su bili sve rjeđi. Više nije postojalo ništa što bi mu ispunilo život. Tako se počeo opijati. A što bi inače radio? Rakija zaboravlja, gospodine.

— Nadam se da se još sjeća skrovišta Lonea Wolfa — negodovao je Pratt.

Mitchell spusti glavu i prošapće: — Priča se da je neki ratnik iz bande Lonea Wolfa ubio njegovu ženu. Netko kojeg je odbila jer je željela ostati vjerna svom mužu. Dakle, on ima osobni razlog da nađe

Lonea Wolfa, uz pretpostavku da je priča istinita.

— Zašto to nije već učinio?

Mitchell slegne ramenima. — Ne znam. Zar možete vidjeti što se jednom čovjeku događa u glavi? Možda mu je bio potreban podstrek, a danas ga je dobio.

Oblizne suhe usne. — Bolje da se sklonimo sa sunca. Prokleto je vruće! Buffalo mi je naredio da učinim od vas pravoga prerijskog čovjeka, a to ću i učiniti.

V

Točno prije izlaska sunca major Silos Pratt zaustavi se u sjeni crkve. Nosio je prerijsko odijelo s kožnim čizmama mekanih sara. Više nije izgledao kao oficir, bio je pravi graničar. Dugonogog riđana zamijenio je za malu smeđu kobilu širokih i ravnih leđa, kakvu mu je Mitchell izabrao.

Nema ga, pomisli major. Najednom sjena crkvenog zvonika potamni.

Iza sebe začuo je konjska kopita. Okrene se u sedlu. S druge strane crkve približavao se Buffalo Jim. Njegov je konj bio indijanski poni žućkaste boje, divlji i rutav. Preko jabuke sedla koso je bila položena duga, teška puška s osmerokutnom puščanom cijevi.

— Zdravo, majore! — čvrsto stegne uzde, a njegov ružni konj odmah pokuša ugristi smeđu kobilu.

— Dobro jutro! — odgovori Pratt.

Buffalo se promijenio na neki tajanstveni način. Doduše, bio je to isti čovjek od jučer, ali ipak drugačiji. Nestalo je neuredne sijede brade i Pratt je vidio da je Carter zapravo mlađi no što je isprva mislio. Možda ima četrdeset. Da je u toj zemlji mogao uopće toliko živjeti ukazivalo je na njegov oprez i spretnost.

Oči su mu bile bistre. Bile su sive sa žućkasto-zlaćanim točkicama u šarenici. Pratt osjeti kako iz tih očiju zrači toplina. Nakašlja se i uspravi u sedlu: — Krećemo?

— Htio bih vidjeti vašu pucaljku — reče Carter.

Pratt odmakne bluzu. Nosio je dugocijevni kolt, prema vojničkim propisima visoko zataknut na opasaču. Kako tada još nije bilo prikladnih revolvera na metke, taj se sprijeda punio. Puška koju mu je Mitchell izabrao punila se odostrag i imala je pet do deset metaka. To oružje nije bilo prikladno za lov, ali za obranu svakako jest.

— Dobro — promrmljao je Buffalo. Osim dugocijevne puške, on je za opasačem nosio nož široke oštrice i revolver sličan Prattovu.

Danas nije vonjao kao jučer. Vjerojatno se mojim novcem okupao, pomisli Pratt.

Sunce se uzdizalo nad brežuljke, prašina je dobila zlaćanu boju, negdje je zakukurijekao pijetao. Taos se budio. Buffalo dade Prattu znak za polazak. — Hajdemo!

Kad su izjahali iz grada, još je jednom pregledao opremu svoga partnera: vreću za spavanje, ponču za kišu, slijeva i zdesna na sedlu dvije posude za vodu. Sve je bilo tu.

— Gdje je Arkansas?

Pratt pokaže rukom iza sebe. — On ima ugovor s vojskom kao izviđač i morao se vratiti u Camp Craig.

— A vi?

— Ja sam na dopustu na neodređeno vrijeme, a ako ga ne odobre otići ću iz vojske.

— Zar vam je toliko stalo do djece?

Pratt potvrdi. — Više nego do vlastitog života. Mnogo sam volio svoju sestru... — prekine se i izvadi zrnce pijeska iz oka.

— U redu, u redu — promrmlja Buffalo. — Već ćemo ih naći.

Krenuli su starom stazom koja je odvajala Taos od pustinje. U podne su počivali uz izvor kraj stijene, voda je bila bistra i ukusna.

— Samo se dobro napijte, majore — reče Buffalo kada se Pratt nagnuo nad izvorom. — Uskoro ćemo stići u pustinju a tamo je voda rijetkost. — Zapali vatru od suhih grančica i ispeče slaninu na čađavoj tavi. Svaki njegov pokret odavao je dugogodišnje iskustvo.

— Od sutra ćemo jesti samo dva puta na dan, ujutro i naveče, da ne bismo gubili suviše vremena.

Pratt je sudjelovao u građanskom ratu i istakao se kao dobar vojnik, ali graničarski život bio je nešto sasvim novo za njega. Pošto se najeo, oprao je posuđe i izvukao iz bisaga bocu da bi iskušao svog pratioca.

— Želite gutljaj? — otčepi bocu i prinese je Buffalu pod nos da osjeti miris konjaka. Buffalo je zgrabi. Dakle, ipak je prokleto nepopravljiva pijandura, pomisli Pratt.

Međutim Buffalo razbije bocu o kamen i konjak se prosu po pijesku.

— Hej, što to znači? — Premda nije redovito pio, ipak mu je ponekad prijala dobra kapljica.

Buffalo ga čvrsto pogleda.

— Premda me smatrate okorjelom pijandurom i probisvijetom, ipak ću vam nešto reći, majore: ni vi ni ja nećemo okusiti ni kap alkohola tako dugo dok smo na putu! Jesam li bio dovoljno jasan?

Pratt kimnu u znak odobravanja. — Vrlo jasan.

Noć su proveli u brdima. Slijedećeg su dana ugledali mjesto gdje se brdska staza račvala s Cimarron Cut-off, poznatom pustinjskom cestom koja je vodila do Independence gotovo u ravnoj liniji, u pravcu jugozapada prema Santa Fee. Meksikanci su je zvali »Jornade del Muerte«, Put smrti. Svuda naokolo bjelasale su se kosti ljudi iz karavana napadnutih od Kiova i Komanča.

Buffalo je prešao Cut-off i okrenuo na jug prema Rio Pecosu. Jahao je u ravnom pravcu kao da ima pred sobom točno određeni cilj. Prattu nije bilo jasno na koji se način orijentira.

Posvuda je bio isti krajolik, gola brda na horizontu, prašnjavi brežuljci i pustinja koja se svjetlucala. A Buffalo je na neki tajanstveni način raspoznavao te razlike.

Dani su bili dugi i topli. Buffalo je jahao na indijanski način, pognut prema naprijed, a Pratt je sjedio u sedlu uspravno poput pravog konjanika. Što su dulje jahali, on se sve više savijao, da bi se jednog dana pogrbio u sedlu kao njegov suputnik.

Jahali su danima. Na mjestu gdje se rijeka Pecos sužavala poput omče, Buffalo je napusti i krene prema istoku, točno u središte vrućeg pakla Staked Plainsa.

— Što je to? — upita Pratt kad ugleda redove savijenih i kosih strijela pobodenih u zemlju.

Buffalo se smješkao. — To je markacija za karavane koje ne poznaju put. Zabijene strijele. Zbog toga je pustinja dobila ime Staked Plains, ili Llano Estaccado, kako kažu Meksikanci.

— Nije loša ideja — reče Pratt.

Buffalo se nasmije.

— Mislite? Prilično je lako promijeniti pravac strijelama, i karavane će umjesto do vode stići do smrti. Razbojnici su to mnogo češće učinili nego crvenokošci, koje ljudi poput vas, majore, nazivaju krvožednim barbarima.

Sada je Pratt strijele, koje su se prostirale u nizovima sve do horizonta, gledao sasvim drugim očima. Koliko je ljudske krvi slijepljeno na njima! Prođu mu žmarci niz leđa.

Najednom se prestraši pustinje. Vidio je njen izbrazdani pijesak, ostatke osušenog grmlja, ogoljele vrhove stijena koji su stršali uvis, izbijedjele kosture volova i magaraca kraj uništenih prerijskih kola... Kako će se izvući odavde ako se njegovu pratiocu dogodi nesreća?

U panici zgrabi bocu s vodom, ali mu Buffalo odmakne ruku.

— Štedite je, majore! Doduše, znam nekoliko izvora, ali nitko ne može unaprijed znati da li su se isušili, ili su ispijeni.

Nastavilo se putovanje koje major Pratt nikad neće zaboraviti. Umoran od jahanja, očiju upaljenih od pijeska, slijedio je pratioca sve dublje u Staked Plains. Činilo se da Buffalo slijedi cilj koji je samo on znao.

— Znate li kamo zapravo idemo? — zapita ga jedne večeri Pratt. Sjedio je uz njega mrtav umoran kraj male vatre od osušenih grančica.

Buffalo ozbiljno potvrdi.

— Znam. Ova zemlja nije tako suha kao što mislite, majore. U njenu srcu ima oaza s pravim drvećem i zelenom travom, ali to za sada nitko ne zna osim Indijanaca i ponekog bijelca, a oni o tome ne govore.

— Vi mislite da se Lone Wolf povukao sa svojim ratnicima u takvu oazu?

— Tako je — potvrdi Buffalo. — Znate, Kiove nemaju više mnogo mjesta gdje bi se mogli sakriti. Teksašani su njihovi smrtni neprijatelji, pogotovo otkad su protjerani bivoli pa ih više ne mogu loviti. Zbog toga su pljačkaške pohode usmjerili na zapad, gdje je za njih manje opasno, a zatim ponovno nestaju negdje u Staked Plainsu gdje ih ne može pronaći nijedna konjica na svijetu.

VI

Pratta su kosti zaboljele. Nije imao pojma koliko je vremena prošlo otkada su otišli iz Taosa. Da li je to bilo prije dva ili više tjedana? Zašto je Buffalo bio toliko siguran da će upravo ovdje naći Wolfovu bandu?

— Nadam se da se niste prevarili — promrmlja.

Buffalo je buljio u tamnu pustinjsku noć. — Nisam sasvim siguran. Slijedim samo svoje predosjećaje. Davno je to bilo kad sam jahao zajedno s Kiovama. Nadajmo se, majore, da smo na dobrom putu.

Jednog se dana promijeni obilježje krajolika. To je još uvijek bio goli i vrući pustinjski kraj, ali ipak se nešto promijenilo. Nije li vjetrić bio svježiji? Ne osjeća li se miris vode? Konji su najednom požurili.

Vulkanska erupcija prije mnogo stotina godina izbacila je crne grebene oštre poput noža. Preko njih pala je prašina i pijesak. Buffalo je jahao prema vrhu. Na četiri stotine milja prema sjeveru i jugu i sto pedeset milja prema zapadu i istoku prostirala se divlja pustinjska ravnica Staked Plainsa.

Prattu srce zadrhta kad je s vrha Lave Bedsa pogledao prema toj očajnoj pustoši. Ako ga sudbina odvoji od Buffala, tada je izgubljen. Nikada neće naći put da se odavde vrati. Nikada!

Te večeri Buffalo ga dovede do vode u srcu crnih grebena. U pukotini između stijena sakupila se prljava, smrdljiva kaša. Buffalo je proučavao tragove konjskih kopita koji su dijelom bili zameteni vjetrom.

— To je plićak, majore. — Pri tom pokaže na odurnu kašu. — Kiove bijahu ovdje. Ovdje su se odmarali, kao nekada.

Pratt se spusti sa sedla. Jezik mu je ličio na natečenu grudu. Otetura do plićaka, spusti se na koljena i ispruži ruke prema smrdljivoj kaši, ali Buffalo ga zaustavi.

— Ne! Moramo je filtrirati i prokuhati, inače ćete za nekoliko dana oboljeti od tifusa. Samo indijanski želudac može je piti neprokuhanu. Maramicom uze malo vode i procijedi je kako bi odstranio najgrublje smeće. Zatim naloži vatru između stijena i skuha kavu. Pratt ga je promatrao.

— Sutra ću — reče Buffalo kad je vruću kavu sipao u šalice — sam nastaviti put. Vi ćete me ovdje čekati, majore.

Pratt htjede piti, ali se zagrcnu i opeče usne.

— Nebesa, ne!

— Hej, što je s vama? — smijao se Buffalo. — Zar se toliko plašite bez mene?

Bojao se, to je bila prava riječ. Ali nije htio priznati.

— Idite do vraga! — zareži.

— Ne, neću otići k vragu, nego u logor Lonea Wolfa — odvrati Buffalo.

Pratt najednom počne osluškivati.

— Zar ste ga pronašli? Da li je u blizini?

Buffalo pokaže prema jugu. — Udaljen je jedan dan jahanja odavde. Još je uvijek na starom mjestu, to su mi odali tragovi konjskih kopita.

— Možda je to druga banda?

— Ne vjerujem. Voda je u pustinji rijetkost. Mjesta gdje ima trave za ponije i drva za vatru još su rjeđa. Kad jedna banda izabere stalno mjesto, druga to poštuje, inače bi bilo stalnog trvenja među plemenima.

Pratt je to shvaćao. Ali nije mogao shvatiti zašto bi morao ostati sam.

— Vrlo jednostavno — objasni mu Buffalo. — Bolje je da Kiove povjeruju da sam došao sam. Od sutra moramo računati na to da nas promatraju njihove uhode. Zbog toga ćete ostati ovdje i bit ćete sasvim mirni. Vode će biti do-

voljno za nekoliko dana. Čim uspijem naći djecu, vratit ću se ovamo.

— Ali ako dođe do borbe, bolja su dva borca negoli jedan — upadne mu u riječ Pratt.

— Ako dođe do borbe bit ćemo obojica ubijeni, tada će djeca do kraja života ostati kod Kiova — reče Buffalo. — Ova se priča ne može srediti barutom i olovom. Nadam se da ste ponijeli otkupninu?

Pratt izvuče iz bisaga tešku kesu iz koje se začu metalni zvuk.

— Pet stotina dolara u zlatu! To je sve što imam. Nadam se da će biti dovoljno. Ja ne potječem iz bogate obitelji.

Buffalo uzme kesu, rukama je izvaže i slegne ramenima.

— Možda će tražiti više, možda neće. Sačekajmo, majore. Nadam se da niste zaboravili da meni dugujete stotinu dolara.

Pratt pocrveni. — Naravno da nisam. Dobit ćete svoj novac čim se čitavi vratimo. Pozajmit ću od drugova. Dajem vam časnu riječ kao oficir da ću vam isplatiti do posljednjeg penija, gospodine Carteru.

Nadao se da će tim riječima povrijediti Buffala, ali ovaj se samo cerio.

— Što vi zapravo želite? Od velikih krda bivola još se jedva može pokoji naći. Čovjek poput mene mora dugo i daleko jahati ne bi li nešto našao. Dakle, ja uzimam novac tamo gdje mi se za to pruži prilika.

— Čudi me da vas crvenokošci dosada nisu već ubili — zajedljivo reče Pratt. — Čuo sam da lovce na bivole mrze više negoli ostale bijelce.

— Mene ne, nikada nisam uzeo više nego što mi je bilo potrebno za život. Ali sada više ništa nema od toga.

Prostre pokrivač i legne. — Spavajte dobro, majore. Sutra ćete ostati sami. Ako se ne vratim ne računajte na djecu i pokušajte se spasiti. Uzmite onoliko vode koliko vaš konj može ponijeti i jašite točno na zapad dok ne stignete do rijeke Pecos. I prestanite razmišljati o tome kako vas mogu prevariti.

— Laku noć — promrmlja Pratt. Bio je toliko umoran da je odmah usnuo. Kada se slijedećeg jutra probudio Buffala više nije bilo. Nestao je poput sablasti.

VII

Buffalo se pritajio u sjeni kaktusa i promatrao okolicu. Znoj je tamno obojio žutu kožu njegova ružnog konja. Pustinjom su poskakivali oblaci pijeska. Na jugu se uzdizalo stijenje. Iza njega nalazio se logor Kiova.

Bio je siguran da ga neće otkriti, poznavao je bezbrižnost Indijanaca. Rijetko kada palo bi im na pamet da postave straže pred ulaz u logor. Zbog toga se često dešavalo da vojska upadne u selo i zateče ih na spavanju.

— Naprijed! — reče Buffalo svom žutom konjiću i odmakne se iz zaklona među kaktusima.

Najprije napravi veliki krug prema zapadu. Mustang je sitno kaskao kako se ne bi podigla prašina koja bi ih mogla odati. Poznavao je skrivene staze koje su vodile do skrovišta Lonea Wolfa. Iako je prošlo više od deset godina otkako je

otišao od Indijanaca, svega se točno sjećao. Za izlaska sunca zid se nalazio lijevo od njega, a sada kad ga je obišao, zajedno sa suncem nalazio mu se iza leđa. Sada ga se još teže moglo otkriti.

U suton je stigao do grebena koji je nalikovao na golemu ravnu tavu. Između njega bilo je mnogo duplji, korita i skrivenih prolaza, cijeli labirint zaobilaznih puteljaka i tajnih staza, koje su sve vodile do jedne točke, oaze u srcu doline.

Buffalo sjaše. Vodio je konja uza se sve do mraka. Čeprkao je po sjećanju. Prije mnogo godina bio je ovdje sretan s malom Antilopom. Živjeli su zajedno pod šatorom od bivolje kože a s Kiovama je išao u lov. Tada je odlučio poći u rat, a drugi je pokušao zauzeti njegovo mjesto kod male Antilope — Yellow Horse!

Buffalo stisnu usnice kad se sjeti tog mrskog imena. Yellow Horse pokušavao je svim sredstvima da ga istisne kod male Antilope, ali ona se samo smijala. Već je odavno mrtva, a načuo je da je Yellow Horse nju i njihova dva mala sina ubio u bijesu kad ga je opet jednom odbila.

Kad ga sretnem, postavit ću mu nekoliko pitanja, bijesno pomisli Buffalo i rukom dodirne teški nož za opasačem.

Noć je prekrila krajolik plavim baršunastim plaštem a na nebu su svjetlucale zvijezde. Između dvije stijene Buffalo priveže konja za suhi grm, skine mu sedlo i uzde i napoji ga. Zatim mu oko vrata objesi vreću s kukuruznim pomijama. Ispije samo gutljaj vode i nešto malo pojede. Drhtao je od uzbuđenja. Najednom se zapita zašto je toliko odugovlačio susret s Kiovama. Zašto se nije raspitao o okolnostima smrti male Antilope, umjesto da bol utapa u alkoholu?

Nije nalazio odgovora. Poraz Juga teško ga je pogodio. Zatim je nestalo bivola koji su bili svrha njegova života. Na kraju nije imao snage da se trgne i učini ono što je davno trebalo učiniti.

Stao je na kamen topao od sunca i osluškivao prigušene šumove pustinjske noći. Čim napusti greben naići će na logor. Možda je Yellow Horse još na životu. Ako je živ, tada ima trideset i pet godina. Dakle, sedam je godina mlađi od njega, a ovdje se svaka godina računa dvostruko.

Buffalo je buljio u svoje ruke. Ako je on ubio malu Antilopu, ubit ću ga, ili ću poginuti mrmljao je. Tog trenutka nije mislio na majora i na djecu.

Žuti mustang tiho zarže. Buffalo digne glavu. Jednim je korakom prišao konju.

— Što ti je? Zašto si nemiran?

Konj je prigušeno dahtao u vreću s hranom. Buffalo mu stavi ruku na nozdrve.

— Budi miran!

Kroz noć dopre novi zvuk: mukli topot nepotkovanih kopita po goloj stijeni. Odmah izvuče kolt. Na slabo osvijetljenom nebu ugleda lanac Indijanaca na konjima.

Kad se uspravio srce mu je snažno lupalo. Bilo je davno kada je s njima išao u lov. Mladi ratnici jedva da ga se još sjećaju, a pitanje je da li su stariji ostali prijatelji. Možda bi ga na mjestu ubili kad bi ga ovdje zatekli.

Smirio se. Znao je da ga nisu otkrili jer su projahali pored njega. Na toj je činjenici skovao plan.

Ostavio je konja i pušku i počeo se uspinjati. U mekanim mokasinama kretao se poput sjene. Uspinjao se od grebena do grebena, od terase do terase. Kad je stigao do vrha zida bio je sav u znoju. Pred njim se uzdizalo ružičasto obojeno nebo. Uskoro je ugledao vatru. Legao je potrbuške i puzao zadnji dio puta.

Dolinu i baru nastalu od izvora dobro je poznavao. Ispod raspukle stijene bio je njegov šator. Prijeđe rukom preko očiju. Činilo mu se da iz daljine čuje topao smijeh male Antilope i veselu ciku svoje djece. Ali oni su već davno mrtvi. Nestalo je prikaza poput dima na vjetru.

Poniji Kiova pasli su na kraju doline. Šatori su bili podignuti uz vodu. Naokolo su gorjele vatre. Nigdje nije otkrio straže. Lone Wolf osjećao se u srcu Staked Plainsa potpuno sigurnim. Poslije svakoga pljačkaškoga pohoda vraćao se na ovo mjesto i nikada ga nisu otkrili. Ovdje su se ratnici mogli odmoriti, ležati na pokrivačima i hvalisati svojim junaštvima, dok su njihove žene morale obavljati sve poslove.

Buffalu je bio poznat uobičajeni raspored indijanskih sela. Znao je hijerarhijski redoslijed u postavljanju šatora. Wolfov šator bio je smješten na najpovoljnijem mjestu u blizini vode. Ispred šatora visio je njegov štit o koplju i pokrivalo za glavu od perja koje je nosio samo za izuzetnih svečanosti plesa. Odsjaj vatre osvjetljavao je crnu površinu malog jezera. Lišće pamuka šuštalo je na noćnom vjetru.

Kod krda konja gdje su ratnici sjahali bilo je živo. Buffalo je uočio najpovoljniju priliku kako da se što bliže prikrade šatorima po šljunčanoj stazi. Popeo se još više. Nije imalo smisla da ujaše u logor ako se tamo ne nalaze oteta djeca. Možda se Arkansas-Tom prevario.

Vjetar je puhao iz doline prema njemu, tako ga nepovjerljivi poniji nisu mogli nanjušiti. Iza šatora kretale su se crne sjene. Buffalo je puzao poput zmije. Plašljivo je otklanjao svaku suhu grančicu koja bi mu se našla na putu. Uz baru rasle su vrbe i pružale mu zaklon. Uzme šaku mulja i namaže lice.

Ratnici okupljeni oko konja smijali su se i šalili. Nisu uvijek bili smrknuti i šutljivi kao što se mislilo. Često su bili vrlo veseli, pogotovo ako su imali razloga za to. Žene nikad nisu sudjelovale u njihovu veselju.

Činilo se da su se vratili s pljačke. Buffalo je dovoljno dugo živio s njima, zato je razumio svaku riječ. U Teksasu su napali farmu stoke i porazili Teksašane, svoje krvne neprijatelje. Pri tom nisu izgubili ni jednoga jedinog ratnika. Buffalo je čuo kako su se hvalisali.

Šator Lonea Wolfa bio je najveći. Bio je od mekano štavljene bivolske kože, a na njemu su bili nacrtani simboli mjeseca, zvijezde i pauka. To su znaci kojima se ratnik klanja kada upadne u nevolju. Buffalo se približi šatoru i sakrije se u duboku sjenu sa stražnje strane. Gdje bi mogla biti djeca?

Dva su se Indijanca spuštala u dolinu. Iako je prošlo gotovo deset godina, odmah ih je prepoznao. Bili su to Lone Wolf i Yellow Horse!

Poglavica se još uvijek uspravno držao, ali godine su ga iscrpile. Yellow Horse bio je u cvatu muške snage. Kad se približio vatri, Buffalo spazi njegove napete mišice ispod prebačene bivolske kože.

Lone Wolf se sagne, uzme goruću grančicu iz vatre i pripali duhan u luli. Budući da Yellow Horsu nije ponudio da sjedne, Buffalo otkrije napetost između njih dvojice. To se moglo lako objasniti: Yellow Horse bio je mlad i snažan i pripadao je utjecajnom plemenu, a Lone Wolf je ostario. Mladi ratnici nisu više poštovali svaku njegovu riječ, a Yellow Horse znao je to iskoristiti.

Indijanci su bili ljubomorni jedni na druge poput svadljivih baba.

— Nije bilo pametno od tebe što si izazivao Teksašane! — vikao je Lone Wolf. Lice mu je bilo obavijeno plavim oblakom dima iz njegove lule.

Yellow Horse se smijao.

— Trčali su pred nama kao zečevi. Bilo je veselo pucati po njima.

— Zabranio sam vam da idete u Teksas! — nastavi Lone Wolf. — Oni su sakupili odred koji je mnogo opasniji od vojske u plavim odoramа. Mislim na teksaške rendžere! Oni mogu slijediti tvoj trag i pronaći nas. A onda?

— Samo neka dođu! — nadimao se Yellow Horse.

— Mi smo ovdje sigurni uz vodu, a oni su žedni i moraju računati sa svakom kapljicom. Njihovi će konji ubrzo pocrkati, a oni će poludjeti. Lako ćemo osvojiti njihove skalpove.

— Lako? — smješkao se poglavica. — Govoriš poput nedorasla dječaka. To su ljudi koji pustinju poznaju isto tako dobro kao i mi. Oni su našu braću Komanče pobijedili u mnogim borbama. A kako ćemo im se mi oduprijeti?

— Zar ih se plašiš? — rugao se Yellow Horse. Lone Wolf se uspravi. Kao mnogi Kiove bio je izrazito stasit Indijanac.

— Ja ih se ne bojim. Ali bijelaca ima kao pijeska u pustinji, a već su dovoljno razdraženi zbog ovo dvoje djece koje si oteo! Ako dođu s obiju strana, rendžeri s istoka i vojnici sa sjevera, tada nam ništa neće pomoći. Ti si lud ako to ne uviđaš.

— Zar ja lud? — ljutito poviče Yellow Horse. Buffalo je čuo dovoljno, djeca su se nalazila u logoru. Nečujno se povuče. U sjeni vrba uputi se natrag prema svom konju. Nosio je mokasinke poput Indijanaca i nije se plašio da će mu otkriti tragove.

Sat nakon toga bio je kraj svog konja, rasprostro je pokrivač i zaspao.

VIII

Već je svanulo kada je Buffalo ujahao u logor Kiova.

Opušteno je sjedio u sedlu, s puškom preko koljena — činilo se kao da je tek jučer napustio selo. Ali iza oboda šešira oprezno je vrebao naokolo.

Kada se spuštao niz dolinu, začuo je upozoravajući zov. Odnekud je doletjela strijela i uz fijuk se zabila u pijesak pred noge njegova konja. Nije se obazirao.

— Odvedite me do mog brata Lonea Wolfa! — povikao je prvim ratnicima koji su ga opkolili. Jedan

postariji ratnik iznenađeno se trgnu.

— Ti si bijeli lovac koji je dugo živio s nama i bio oženjen malom Antilopom.

Buffalo potvrdi. — Da, to sam ja. Radujem se što vas ponovo vidim, moja braćo. — Potpuno je vladao njihovim jezikom.

Lone Wolf izađe iz šatora. U naručju je, poput dojenčeta, držao kratkocijevnu američku karabinku.

— Pozdravljam te, brate moj — pozdravi ga Buffalo i siđe s konja.

Stavi na zemlju svoju dugu pušku i pogleda Lonea Wolfa. Mrko lice poglavice najednom se razvedri.

— Dobro nam došao brate.

Sjedne i Buffalu pokaže rukom da slijedi njegov primjer. Buffalo posluša. Nikada se nije zamjerio ovom čovjeku. Nadao se da ovaj to nije zaboravio. Međutim, Indijanci su doživjeli toliko gorkih iskustava s bijelcima, da je sada sve ovisilo o Loneu Wolfu.

Poglavica napuni dugu lulu i zapali.

— Dugo te nije bilo. Zašto?

Buffalo ispruži ruku: — Dva puta pet ljeta. Borio sam se na strani svoga naroda protiv Sjevera.

— I izgubio — podrugljivo promrmlja Lone Wolf. Bio je dobro obaviješten o ratu bijelaca. — Zašto se nisi odmah vratio? Rat je odavno završen.

Bio je to najteži trenutak za Buffala. — Čuo sam da je mala Antilopa i djeca... nisam imao snage da se vratim na mjesto gdje sam bio toliko sretan.

Činilo se kao da Lone Wolf to razumije jer je šutke klimao glavom.

— Žao mi je. Bila je dobra žena. Hoćeš znati kako je umrla? — Prodorno je promatrao Buffala.

— Čuo sam da je išla s mojim sinovima do izvora jutarnje rose da uzme svete kupke i da se moli za moj povratak — objasni Buffalo. — Tamo je nađena mrtva. Ubio ju je onaj koga je odbila.

Lone Wolf ozbiljno klimne glavom.

— Ja sam je osobno tamo našao. Žao mi je. Ne pitaš me za njenog ubojicu?

— Ne! — odvrati Buffalo ozbiljna lica. Ako je bilo točno da je to učinio Yellow Horse, poglavica ga neće odati a da sam sebi ne iskopa grob. Yellow Horse pripadao je moćnom klanu.

— Onda u redu — promrmlja Lone Wolf, uzme lulu, usta napuni dimom i otpuhne na sve četiri strane svijeta i prema nebu i zemlji. Zatim je pruži Buffalu, koji učini to isto. Tek je sada bila otklonjena opasnost.

— Sigurno si gladan! — Lone Wolf dade znak jednoj od svojih žena. Iako je bio znatiželjan da čuje zbog čega se Buffalo tako iznenada pojavio, nije ga htio ispitivati prije nego što ga nahrani.

Buffalo je bio poslužen prženim mesom za koje se mogao okladiti da je još prije kratkog vremena bio magarac i trčao poljem na sve četiri noge. Prišli su mu stariji ratnici s kojima je nekada išao u lov i toplo ga pozdravili. Mlađi koji su tada bili još dječaci jedva su ga se sjećali. Nepovjerljivo su ga promatrali. Oni su mrzili sve bijelce. Nisu mogli zamisliti da bijelac može biti njihov prijatelj. Najednom se krug raz-

makne pred visokim, stasitim Indijancem. Prigušeni glasovi postanu glasniji. Buffalo podigne glavu i prestade jesti. Nađe se oči u oči s Yellow Horseom.

Kada je krenuo u rat, Yellow Horse bijaše mladi ratnik. Sada je bio u punoj muškoj snazi, samo s uskim kožnim povezom oko bedara i mokasinama. Dva orlovska pera vijorila su sa čeona poveza.

— Što ovaj bijelac želi od nas? — drsko se obrati Loneu Wolfu.

— Zar ga ne prepoznaješ? — upita ga poglavica. — To je Buffalo, naš brat. On je moj gost.

— Ja vidim samo da je on bijelac! — nadmeno odgovori Yellow Horse. — Zašto se ranije nije sjetio djece Kiova? Zašto upravo sada? Samo on zna za ovo skrovište. Možda je u službi vojske kao vodič.

Buffalo je čuo kako mladi ratnici izvikuju ratne povike i prijetnje. Ostao je mirno sjediti i nožem nastavio jesti meso.

— Da li je istina što tvrdi Yellow Horse? — zabrinuto zapita Lone Wolf. — Zar si postao vodič u vojsci?

— On laže! — glasno reče Buffalo.

— Uff — zaurla Yellow Horse. Njegov nož sijevnu iz korica. Ali isto tako brzo ustane i Lone Wolf i postavi se između njega i Buffala.

— Spremi nož! On je moj gost! Zar ćeš povrijediti zakon gostoprimstva?

Yellow Horse ustukne korak natrag. Iz njegovih tamnih očiju sijevnula je mržnja.

— Tada ga upitaj što traži ovdje? Zašto se vratio upravo sada?

— Da, zašto, brate moj? — obrati se Lone Wolf Buffalu.

Buffalo polako ustane. Otare oštricu noža o kožnate hlače. Pri tom je prodorno gledao Yellow Horsa.

— Što ti imaš protiv mene? Što sam ti učinio da me mrziš? Zar se bojiš da sam došao raskrinkati ubojicu male Antilope?

— Što se ja imam bojati? — poviče Yellow Horse. — Nitko ne zna tko je to bio.

— Ipak se zna — reče Buffalo. — Postoji svjedok. — Rukom pokaže na nebo. — Ovdje gore: Veliki duh! On će mi reći tko je to učinio!

— Veliki duh ne razgovara s bijelim ljudima! — reče Yellow Horse.

— Misliš? — Buffalo nakrene glavu. — Veliki duh mi je nešto drugo otkrio. Nešto o dvoje bijele djece koja se nalaze u ovom selu. Došao sam da ih otkupim.

— To je zabuna — reče Lone Wolf. — Mi smo čuli o toj otmici, ali djeca nisu kod nas. — Njegove su oči upozoravale.

— Mislim da si se ti zabunio — promrmlja Buffalo. — Mora da si slijep pri zdravim očima jer mi je Veliki duh rekao gdje ih mogu naći. — Ispruži ruku prema Yellow Horsu. — Kod njega! On je otmičar djece! No sada kažite, braćo, zar mi je Veliki duh lagao?

Yellow Horse ustukne, njegovo se lice zgrči.

— Nije... to nije moguće! — zamuckivao je.

— Zar da kažem da Veliki duh nije govorio istinu? — glasno upita Buffalo. — Dopuštaš li da pregledam tvoj šator?

— Samo pokušaj, ubit ću te! — poviče Yellow Horse.

— O, ti to nećeš učiniti! — odgovori Buffalo. — Time bi se ogriješio o Velikog duha koji mi je otkrio gdje se djeca nalaze. On želi da ih vratim. Došao sam da ispunim njegovu zapovijed.

— On govori istinu! — poviče Lone Wolf. — Kako bi inače znao da su djeca kod tebe?

— Ne znam! — ljutito poviče Yellow Horse. — Ali ja ne vjerujem u njegove brbljarije.

Buffalo se obrati poglavici: — Nije bilo pametno što ste poveli djecu sa sobom. Njihov je ujak veliki poglavica u vojsci. Bilo bi bolje da ih vratite prije nego što se uputi s vojskom da ih oslobodi. S njim sam sklopio sporazum i zamolio ga da dopusti da najprije s vama razgovaram. On je spreman dati dvjesta dolara! Sto zlatnih dolara za svako dijete! Zamisli koliko metaka i pušaka možete kupiti za taj novac od trgovaca u Meksiku!

— Ti dobro govoriš! — reče Lone Wolf. On je od samog početka znao da će otmica djece donijeti nevolje njegovu plemenu.

Buffalo odluči da kuje željezo dok je vruće.

— Još ću, brate, nešto učiniti — promrmlja.

— Dat ću vam još svojih zlatnih sto dolara ako mi još danas izručiš djecu.

Lone Wolf već odavno nije znao vrijednost dolara. Davno je prošlo vrijeme kad su se Indijanci uzdržavali od plijena iz lova. Sada je trebalo metaka i oružja da bi nastavili rat protiv bijelaca. Da bi rat dobili bilo im je potrebno mnogo novaca.

On podigne obje ruke. Njegova je pojava ulijevala strahopoštovanje.

— Poslušajte me, braćo moja! Ja, Lone Wolf, poglavica Kiova, obraćam se vama. Poslušajte što sam odlučio. — Pokaže na Buffala. — Većina poznaje ovog čovjeka. On je dugo vremena bio jedan od naših i ima ženu iz našeg plemena. U njega imam povjerenja i ne vjerujem da nas želi prevariti.

— On je bijelac! — poviče Yellow Horse.

Poglavica ga prostrijeli pogledom. — Već dugo vremena poznajem našeg brata Buffala. On nije izdajnik. Dokazao nam je da mu se Veliki duh obratio. Ako on kaže da je za sve nas bolje da djecu vratimo bijelcima, ja mu vjerujem. Mogao je dovesti vojsku do našeg skrovišta, ali on to nije učinio. Zar to nije dokaz da nam želi dobro.

— Ja mu ne vjerujem! — zareži Yellow Horse.

— Koliko se sjećam, on ti nikada ništa nažao nije učinio. Ili mu ne možeš oprostiti da je mala Antilopa izabrala njega, a ne tebe? — upita poglavica.

Čuo se prigušen smijeh. Tamno lice Yellow Horsa još više potamni. Iz redova njegovih pristaša začuju se ljutiti povici.

Lone Wolf podigne ruku i za trenutak zavlada tišina.

— Čujte moju odluku, braćo! Buffalo, naš bijeli prijatelj, neka uzme oboje bijele djece i odvede ih ljudima njihove krvi. To je moja čvrsta odluka, howg!

Yellow Horse skoči i zamahnu nožem.

— Ona su moj plijen i nitko mi ih ne može oduzeti! — zaurla. —

Ako ih želi, mora se sa mnom boriti za njih.

Lone Wolf dobaci Buffalu bespomoćan pogled. On je bio poglavica, ali pleme Yellow Horsa bilo je suviše moćno da bi im se mogao otvoreno suprotstaviti.

Buffalo shvati stupicu. Yellow Horse želio je borbu pod svaku cijenu. Zar samo zbog djece? Ili je možda jednom zauvijek želio zbrisati s lica zemlje posljednjeg čovjeka koji bi mogao postati opasan? Bojao se da bi jednog dana Veliki duh mogao bijelcu otkriti tko je ubio malu Antilopu i njeno dvoje bespomoćne djece.

— U redu, borit ću se s tobom! — Buffalo je čuo svoj vlastiti glas kao iz velike daljine.

— Uff-uff-uff! — začuju se pokliči sa svih strana.

Lone Wolf povuče Buffala u stranu.

— On je mnogo godina mlađi od tebe i vrlo je jak — upozori ga, mjerkajući mršavu priliku lovca. — Možda mu nisi dorastao. Bilo bi besmisleno dati se ubiti, time nećeš djeci pomoći.

— Borit ću se — kratko odgovori Buffalo.

Nekada se nije bojao Yellow Horsa, ali velike količine jeftine rakije uništile su njegovu snagu. Sada kao da je iza njega stajala njegova mrtva žena i očekivala da pobijedi Yellow Horsa.

— Tko će odrediti oružje?

— Ja! — poviče Yellow Horse.

— Što ćeš izabrati? — upita Buffalo.

Yellow Horse se podmuklo cerio. Znao je da je Buffalo bio dobar lovac, da je jednim hicem s konja ubijao bivole. Stoga nije izabrao puške, znao je da ne bi mogao pobijediti tog bijelog psa.

— Biram noževe!

— Dobro — složi se Buffalo.

Lone Wolf se trgne. Sjetio se novca koji će izgubiti ako Yellow Horse pobijedi.

— Hoćeš li mi dati novac ako dobiješ bitku?

Buffalo se nasmije.

— Siguran sam da ćeš ga dobiti, moj brate., — Skine kaput i odbaci kožnatu košulju. Ispod je nosio prljavu potkošulju bez rukava koja je nekoć bila crvene boje.

Buffalo je trenutak oklijevao, tada je odlučno skine. Yellow Horse se zlurado nasmije kada je ugledao mršavo i povijeno tijelo.

— Ubit ću te, izvadit ću ti srce iz grudi i dati ga gavranima da ga pojedu! — hvalisao se.

Buffalo izvuče težak nož iz korica. — Ne govori, bori se, dječače!

— Dječače? — poviče Yellow Horse.

— Pripazi na njegovu lijevu ruku! — poglavica upozori lovca i odmakne se u stranu.

Yellow Horse držao je nož spreman za napad, oštrica mu je virila iz ruke, Buffalo izbaci oružje brzo poput munje, tako da je oštrica odskočila između palca i kažiprsta. Kad je Yellow Horse osjetio prvi ubod na svom tijelu, izmaknu se i ustukne. Ispod pazuha pojavi mu se crveni trag iz kojeg je kapnulo nekoliko kapljica krvi.

— Pseto! — zaurla Yellow Horse i naglo ustuknu. Jedan od njegovih pristaša prelije mu preko leđa ulje da bi mu tijelo postalo glatko i neuhvatljivo.

Buffalo je dugo živio među Meksikancima koji su bili majstori u borbi s nožem i prisjeti se njihovih trikova. Prebaci oštricu iz desne u lijevu ruku.

— Gdje si, dječače?

Njegova je namjera bila razdražiti Yellow Horsea. Znao je da ima šansu ako Indijanac učini neku nesmotrenost. Yellow Horse piljio je u svoju ozljedu iz koje je i dalje kapao tanki mlaz krvi. Bila je to neznatna ranica, ne veća od ogrebotine, ali dovoljna da pobijesni. Indijanac napadne.

— Ubit ću te! Tvoj skalp će krasiti grivu moga konja!

Buffalo je još uvijek prebacivao nož iz jedne ruke u drugu. Pri tome se rugao: — Ti ćeš mene ubiti? Da mi lijevu ruku svežu za tijelo, ni tada ne bi uspio!

Yellow Horse baci se na njega uz bijesan povik. Buffalo skoči u stranu i udarac promaši. Već je osjećao kako teško diše.

Prokleta rakija, pomisli s gorčinom.

— Stani na mjestu i bori se! — ljutito je vikao Yellow Horse.

Najednom prebaci nož u lijevu ruku. Buffalo je to očekivao, nije zaboravio tiho upozorenje Lonea Wolfa.

Izmakne se brzim okretom tijela i njegov se protivnik svom snagom zaleti u prazno. Bacivši se na leđa, nogama odbaci Yellow Horsea na zemlju. Slijedećeg trenutka Buffalo se brzo poput munje nadvije nad njim i izbije mu nož iza šake.

— Što sada, dječače?

Ali Yellow Horse još uvijek nije bio poražen. Valjao se po zemlji gipko poput zmije, uhvatio Buffala za noge i oborio ga na zemlju. Usko priljubljenih tijela pokušavali su zahvatiti vrat.

Uljem namazano tijelo Indijanca bilo je sklisko i teško ga se moglo dohvatiti, ali je i Buffalo bio oznojen i teško dohvatljiv. Uspije uhvatiti Yellow Horsea za dugu grivu povuče mu glavu prema sebi i stavi mu koljena ispod brade. Yellow Horse ga pokuša ugristi za nos.

Valjali su se tijesno priljubljeni po rubu malog jezera. Na jednom skliskom dijelu izgubili su ravnotežu i pali u vodu.

Buffalo je bio mnogo viši od Indijanca. Mogao je stajati tamo gdje je Kiova već nestao pod vodom. Prednost je trebalo iskoristiti.

Yellow Horse izroni i ispljune vodu. Nos mu je krvario. Buffalo ga zgrabi za dugu, masnu grivu i ponovo mu gurne glavu pod vodu. Horse je mlatarao rukama unaokolo, boreći se očajnički poput utopljenika. Buffalo ga je neko vrijeme jedva svladavao. Zatim su mu pokreti postajali sve slabiji, napokon se umirio.

Buffalo je gacao iz jezera i iza sebe vukao poraženog neprijatelja. Ratnici su ih nijemo opkolili. Njihove su oči bile bezizražajne, među njima bilo je mnogo prijatelja Yellow Horsea, ali Buffalo je znao da je tog trenutka siguran. Indijanci su uvijek poštivali dobre borce.

Lone Wolf priđe Buffalu i pokaže na Yellow Horsea: — Mrtav?

— Nije. — Buffalo odmahne glavom. — Samo se napio vode. Ubrzo će doći k sebi.

— Ali ti si ga mogao ubiti — Mrmljao je Lone Wolf. — Zašto to nisi učinio?

Buffalo neodlučno slegne ramenima. — Ne znam...

Naprosto nije imao snage da pobijeđenog protivnika drži pod vodom tako dugo dok se ne udavi poput štakora. Yellow Horse sigurno bi uradio baš tako. On nije imao skrupula.

Onesviještenog Indijanca polegao je preko koljena i stavio mu prst u usta. Yellow Horse počeo je hroptati. Pljuvao je duge zelenkaste vodene niti i napokon počeo povraćati. Disao je duboko spustivši glavu na mišićave grudi. Buffalo ga odvuče do ugažene trave, uzme nož i prisloni oštricu na njegovo smeđe grlo. Znao je što će se sada dogoditi.

Yellow Horse je još neko vrijeme mirno ležao, ali po trzaju obrva Buffalo se uvjerio da je ponovo pri svijesti te da se pretvara kako bi izmislio neki izlaz.

Najednom se pokuša dignuti. Buffalo pojača pritisak noža. Smeđa koža na grlu Kiove pukne i na oštrici noža pojavi se nekoliko kapljica krvi. Yellow Horse se ukoči poput komada drveta. Buffalo ga zgrabi za mokru grivu i povuče mu glavu, zatim pogledom potraži Leonea Wolfa.

Poglavica je razumio taj pogled. — On ti daje priliku da izabereš — obrati se Yellow Horseu.

Neko vrijeme Yellow Horse borio se sam sa sobom. Bio je ponosan ratnik, prvi čovjek moćnog klana, prvi do poglavice. Sada je bio pobijeđen, što mu se još nikada nije dogodilo, i njegov ponos bio je povrijeđen.

Piljio je u Buffala. Volja za životom ipak je pobijedila.

— Izabirem život! — reče stisnutih usnica.

— Tvoj život u zamjenu za bijelu djecu. — Buffalo pogleda Lonea Wolfa. — Je li to u redu?

— Neka bude tako — složi se poglavica.

Buffalo smjesta odmakne nož s grla Indijanca i ustane. Yellow Horse još se neko vrijeme odmarao zatvorenih očiju i podbočenih laktova, zatim se digao i nestao u šatoru pognute glave. Nije dugo potrajalo i iz njega su izišle dvije prilike: djevojčica s dugim plavim pletenicama i mali bijeli dječak. Zastali su i neodlučno se pogledali.

Buffalo im priđe. — Mene šalje vaš ujak. Došao sam da vas odvedem k njemu.

Na prvi je pogled ustanovio da su s njima dobro postupali. Stavivši im ruke na ramena povede ih do šatora Lona Wolfa.

— Zovem se Carter, ali obično me zovu Buffalo. I vi me možete tako zvati.

— Ja sam Miriam O'Toole — odgovori djevojčica. Pokaže na svog brata: — On je Johny.

Buffalo kimne.

— Znam, vaš ujak mnogo mi je pričao o vama.

Obukao je košulju i kaput. Lone Wolf mu pristupi i ispruži ruku. — Da li ćeš mi sada dati novac?

— Izvršit ću što sam obećao — odgovori Buffalo.

Njegov ružni mustang stajao je privezan ispod vrba. Vrećica s majorovim novcem nalazila se u bisagama. Buffalo odbroji tri stotine zlatnih dolara, iako mu je bilo žao, Lone Wolf zapravo nije učinio ništa čime bi taj novac zaslužio. Ali je

znao da poglavicu ne smije naljutiti. U logoru je ionako imao suviše neprijatelja. Yellow Horse je sigurno u svom šatoru okružen prijateljima vidao rane i smišljao osvetu.

— Evo ti! — stavi novac na poglavičin smeđi dlan. — Od mene ćeš dobiti još pedeset dolara ako mi pribaviš dobrog ponija za djecu.

Lone Wolf piljio je u svjetlucave zlatnike u svojoj ruci. Borio se između pohlepe i razuma. Razum je ipak pobijedio.

— To ne mogu. Došao si zbog djece i dobio si ih. Više ništa ne mogu učiniti za tebe.

— Ali potreban mi je još jedan konj! — protuslovio je Buffalo.

Lone Wolf odmahne glavom i polagano reče: — Rado bih to učinio, brate, jer te cijenim, ali pleme Yellow Horsea suviše je moćno, razumiješ? On te nikada nije podnosio, jer si kod male Antilope imao više uspjeha od njega. On mi nikada ne bi oprostio kada bih ti dao konja.

Buffalo kimnu u znak razumijevanja. Kao svuda na svijetu, tako je i među Indijancima vladala borba za prevlast. Mladi su ratnici već odavno slušali samo Yellow Horsea, a ne Lonea Wolfa. Vjerojatno su čekali da poglavica učini neku nesmotrenost kako bi ga skinuli s položaja. Ali Lone Wolf bio je dovoljno lukav da ne padne u stupicu.

Poglavica se odmaknu i rukom napravi oštru kretnju kako bi je svi vidjeli. — Ponija nema!

Odluka je pala i bilo je besmisleno dalje trošiti riječi.

Buffalo prebaci mustangu uzde preko glave i djecu podigne u sedlo.

— Tako, a ja ću pješice.

Napuni posude vodom i objesi ih za jabuke sedla. Djeca su ga promatrala. Miriam je čvrsto držala brata. Buffalo joj kimne ohrabrujući.

— Nekako ćemo uspjeti, mala damo.

Lone Wolf pokaže mu sjenu koju je bacala oštra stijena. — Tebi je poznat zakon gostoprimstva. Siguran si tako dugo dok ova sjena ne stigne do vode.

Buffalo izračuna vrijeme koje im je preostalo: najviše dva sata. Uhvati uzde konja i povede ga iz doline

IX

Kada je izišao iz labirinta stijena, obazre se. Potjere još nije bilo ali doći će.

Dva sata brzo će proći jer je trebalo dosta vremena dok prođe vruće stijene. Čim istekne pravo gostoprimstva, Yellow Horse sakupit će mlade ratnike i poći će za njim kao u lov na divljač. Indijanac mora ubiti čovjeka koji ga je pobijedio, kako bi isprao ljagu sa svog imena.

Daleko na sjeveru uzdizao se Lave Beds gdje je čekao major Pratt. Tek je tamo spas.

Brzo se kretao. Bio je dobar trkač. Vještinu je naučio među Kiovama. Ali prema ponijima Kiova nije imao nikakvog izgleda.

— Zahvaljujem vam, gospodine Cartere — tiho mu se obrati Miriam.

— Ja sam za vas samo Buffalo — nasmiješi joj se.

Promatrala ga je očima srne. Bila je ozbiljna djevojčica.

— Johny i ja sve smo čuli i vidjeli. Znamo da ste život stavili na koc-

ku da biste nas oslobodili od užasnih Indijanaca.

— Zar su bili tako strašni prema vama? — upita Buffalo.

Miriam odmahne glavom. — To ne. Ali nisam ih mogla razumjeti. Često su nam se rugali. A i žene su bile nekako čudne. Uvijek su htjele dotaknuti moju kosu.

— Jer je svijetla poput zrelog žita — objasni joj Buffalo.

— Uvijek sam se bojala onog ratnika kojeg ste pobijedili — prizna Miriam.

Buffalo pomisli kako bi je Yellow Horse za godinu-dvije učinio svojom ženom. Indijanci su djevojčice rano pretvarali u žene.

Najednom spazi malu crnu točku na podnožju sjenovitog vitog brežuljka, zatim malen oblak prašine.

— Brže! — poviče.

Počne trčati. Ali pluća nisu izdržala. Uskoro mu se lice zacrveni od napora i znoj mu oblije leđa.

Točke su se povećale poput muhe, a izvor gdje ih je čekao major Pratt bio je još daleko.

— Stani! — poviče Buffalo svom ružnom mustangu.

Vinu se u sedlo iza Miriam i objema rukama uhvati uzde. Mustang je rzao i nevoljko okretao glavom. Premda djeca nisu težila kao odrastao čovjek, ipak je to bio dvostruki teret.

— Hajde! — Buffalo ga je mokasinama podbadao u slabine.

U galopu su prešli dugi put i cilj nije bio tako strašno daleko. Ali mustang je prošao naporan put, a poniji progonitelja bili su odmorni. Približavali su im se neizbježno poput smrti.

Najednom se pojavi podnožje Lava Bedsa. Mustang je išao korakom, koža mu je potamnjela od znoja. Dahtao je, a griva mu se tresla pri svakom koraku. Buffalo siđe i prihvati uzde.

Pogleda prema uzvisini. Učini mu se kao da se miče neka sjena iza obronka stijene. To je major. Valjda nije toliko neoprezan da bi se odao preuranjenim pucnjem. Henry-puška bila je izvrsno oružje za borbu izbliza, ali njena slaba snaga nije mogla daleko odnijeti metak. Buffalo je znao da se još uvijek nalazi daleko od dometa puške.

Iza sebe začuje hitac i on se trgne. Hitac prošiša kraj njega, zabije se u kamen i skrene u nebo. Buffalo se ponovo okrene.

Bilo je najmanje dvanaest Kiova. Jahali su razdvojeno da ne bi jedan drugome smetali. Yellow Horse bio je u sredini. Sokolovo pero u njegovoj kosi vijorilo se na vjetru.

Buffalo potjera zasoptalog konja iza stijene. — Vidite li onaj obronak? — pokaže na vrh stijene.

Miriam potvrdi široko otvorenih očiju i stisnutih usnica.

— Jašite dalje! — reče. — Tamo gore čeka vaš ujak. Ja ću ostati ovdje i zadržati Indijance.

Ona prkosno zatrese glavom. — Ne...!

— Ne budi luda! Konj se sa troje neće uspeti, a pješice im ne mogu pobjeći, a to i ne želim! — Stavi svoju široku ruku na koljeno djevojčice. — Poslušaj me, Kiove ništa ne znaju o vašem ujaku, a to je naša šansa. Pođi k njemu i kaži mu neka bude miran dok mu ih ne dovedem na nišan. Mogu li se pouzdati u tebe?

Ona potvrdi. Buffalo lagano potjera konja kundakom puške.

— Trči!

Konj pojuri. Buffalo se baci iza kamena i kundak puške prisloni o rame.

Očima je tražio Yellow Horsa. Tada spusti cijev puške i opali. Indijančev poni se prevrne. Yellow Horse zbačen sa sedla, u trku se osovi na noge. Buffalo otvori pušku i ubaci novi metak. Kad ponovo pogleda, Yellow Horsea je nestalo. Čuli su se samo ljutiti povici.

Buffalo je tražio novi cilj. Kiove zastanu jer im nije bio poznat domet njegove Sharo-puške. Izabere ratnika koji je jahao sasvim sa strane. Kundak ga odbaci. Kroz bljesak baruta ugleda kako ratnik pada sa sedla. Upita se zašto je ponovno poštedio Yellow Horsea.

Nije ga mogao ubiti prije nego što sazna da li je zaista ubio malu Antilopu. To je bio pravi razlog.

Ta dva hica upozore Kiove na opreznost. Zastanu u podnožju uspona i načine formaciju u obliku klina. Buffalo napusti svoje mjesto i počne se uspinjati. Ponovo su ga progonili. Bijelac bez konja ne može im umaći, mislili su. Buffalo ugleda na obronku konja koji je dahtao i bio sasvim iscrpljen. Da li je major na svome mjestu.

Hici su pljuštali i odbijali se o stijene. Na sreću, nisu pogađali. Kiove ga počnu opkoljavati.

Buffalo požuri prema vrhu grebena. Ruka mu je drhtala od napora i svaki bi put promašio cilj. Kiove su glasnim smijehom odgovarali na njegovo netočno gađanje.

Bili su sigurni da je njihov. Željeli su ga tjerati da još malo trči naokolo, kao zec. S puškom koja se tako nespretno puni nije predstavljao veliku opasnost. Yellow Horse, koji je jahao konja ubijena ratnika, hrabrio ih je povicima.

Buffalo je osjećao kako ga napušta snaga. Iznad sebe, gotovo nadohvat ruke, vidio je greben Lava stijenja s kojeg je vjetar otpuhivao prašinu poput dima. Dok se uspinjao daščući, korak po korak, činilo mu se da posljednji put gleda plavo nebo i sunce.

Najednom se spotakne i padne, a puška mu lupne o kamenje. Posljednjom snagom okrene se na leđa. Vidio je progonitelje kako se uspinju uz obronak poput brdskih koza.

Polugola oznojena tijela ratnika blistala su na suncu. Više nisu pucali, štedjeli su municiju. Željeli su ga živog, da bi što polaganije umirao.

Buffalo iz opasača izvuče kolt. Šest metaka! Zašto, do đavola, major ne puca?

Zar se Prattu nešto dogodilo?

Na tu pomisao Buffala obli hladan znoj. U pustinji nikada nije sigurno. Bez majora djeca bi bila izgubljena. Yellow Horse ponovo bi ih odvukao u logor, ili bi ih u nastupu bijesa ubio.

— Bolje da ja prije ubijem to pseto! — uzvikne Buffalo.

Okrenu se potrbuške, oprezno stavi cijev kolta ispod lijevog pazuha i napne oroz.

Najednom tik iznad glave začuje repetiranje puške. Za njegove uši bili su to zvuci najdivnije glazbe.

Kiša olova zapraši s obronka. Šibala je po tjelesima zaprepaštenih ratnika koji su vrištali. Neki konji valjali su se po zemlji, a drugi su odjurili natrag u pustinju, gdje ih je Yellow Horse, daleko od dometa puške, ponovo skupio.

Buffalo otpuže do mjesta gdje je ostavio pušku. Podignu je i upotrijebi kao štap dok se uspinjao prema vrhu. Gore je u udubini ležao major Silas Pratt, a pokraj njega na kamenu bili su naslagani meci. Cijev njegove puške bila je užarena.

— Sva je sreća što ste ih uspjeli namamiti na domet moje puške — obrati se Buffalu.

— Spasili ste mi život — odgovori Buffalo.

Zgrabi bocu s vodom koju mu major pruži i počne pohlepno piti. Osjećao je kako mu se polagano vraća snaga.

— Miriam mi je rekla sve što se dogodilo — reče Pratt. — Stavili ste život na kocku za spas djece i nemojte mi zahvaljivati. Ja sam malo pridonio, bez vas nikada ne bih uspio.

Buffalo stavi ruku na čelo. Dolje, uz podnožje Lava stijenja, Yellow Horse prijetio mu je rukom. Taj neće odustati. Dok je god na životu, predstavljat će opasnost.

— Bilo bi bolje da sam ga ubio — promrmlja Buffalo.

Pratt podigne glavu: — Što ste rekli?

— Ah, ništa. — Buffalo izvuče kesu sa zlatnicima. — Poglavici sam dao tri stotine. Dvije stotine vam vraćam.

— Neka sam proklet ako uzmem natrag i jedan jedini peni! — odgovori Pratt. — Zadržite ih, krvavo ste ih zaslužili.

— Poznato je da novac nikome ne zaudara i da ga nikad nema dovoljno — smješkao se Buffalo i vratio ga u svoju torbu.

Miriam i Johny stajali su u bari punoj mulja i držali oba konja. Žutko se tresao od napora, a majorov konj bio je odmoran.

— Sve posude napunite vodom — zapovjedi Buffalo — krenut ćemo čim zanoći.

— Zar na noćni marš? — upita Pratt.

— Da. Moramo pokušati da u toku noći stignemo što dalje. Jer sutra, majore... zašuti i ne izgovori ono što je htio.

X.

Kad su krenuli, zvijezde su obasjale tamnoplavo nebo.

Buffalo je vodio svog žutka za uzde. Čim su prešli Lavu s njenim nabacanim pijeskom, on uzjaše. Miriam O'Toole jahala je sa svojim ujakom, a mali Johny s Buffalom.

Dva sata Buffalo je jahao ravno na sjever, a onda najednom skrene udesno prema zapadu.

— Kamo — začudi se Pratt.

— Do Rio Pecosa — objasni Buffalo. — Kad stignemo do nje, brzo ćemo stići u Santa Fee starom poštanskom cestom nizvodno duž doline.

Pratt se osvrne. Po njegovu proračunu nalazili su se negdje oko izvora Red Rivera, ili još južnije u području Brazos, nije bio siguran. Karte koje je imao ukazivale su na mnogo bijelih točaka.

Blijedi odsjaj s istoka najavljivao je izlazak mjeseca. Prattu se učini kao da je na horizontu ugledao srebrnast dim.

— Što je to? — upita.

— Prašina — odgovori Buffalo.

— Prašina, usred noći? — major nabra čelo.

Buffalo se smješkao. — To su Kiove. Idu za našim tragom. Yellow Horse opsjednut je time da nas uhvati.

— Uvijek sam mislio da se Indijanci boje tame — tiho reče Pratt.

— Samo Apaši — odgovori lovac. — Kiove manje, a naročito ne kada su ispunjeni mržnjom ili progone divljač.

Na njegovu žutku ubrzo se pojave znaci umora. Buffalo sjaši i pođe pješice, pridržavajući na sedlu usnulog Johnyja. Bit će to mučan marš, pomisli.

Oko ponoći odmore se jedan sat i napoje konje. Djecu oprezno spuste na zemlju, ona su dalje spavala. Pratt uzme pušku i popne se na blagu uzvisinu. Srebrnaste prašine je nestalo.

— Razumijete li sada zašto sam najprije krenuo na sjever? — promrmlja Buffalo.

— Da biste ih naveli na krivi trag. — odgovori Pratt.

— Upravo zato. — Buffalo kimne. — Kiove su također umorni. Jahali su našim tragom i najednom ga nisu mogli pratiti jer sam na sklizavom terenu skrenuo na zapad. Kad budu vidjeli da više nema tragova, morat će se okrenuti i tražiti dalje, a ja se nadam da će biti umorni i da ih neće tako brzo naći.

Zapravo nije bio sasvim siguran u to što je govorio, ali je trebalo sačuvati majorovu hrabrost. Ako se njegova predviđanja pokažu netočnima, još će uvijek biti vremena da major to sazna.

Žutko legne. Buffalo mu je vodom trljao nozdrve i gubicu.

— Znam, bilo je naporno, staro momče. Ali sada nemoj sustati! Izdrži do Pecosa.

— Jeste li sigurni da ćemo naći rijeku? — htio je znati Pratt.

Buffalo potvrdi i nešto nacrta na pijesku. — Vidite, mi smo otprilike ovdje, majore. Pecos teče u ravnoj liniji prema jugu. Moramo ići prema zapadu da bismo stigli do rijeke.

— A zatim? — upita Pratt.

— Otkako je Butterfield u građanskom ratu obustavio svoj Everland Express, tom prugom jedva još netko prolazi — objasni Buffalo. — Tamo se nalazi poneka stara utvrda, koja je možda i nastanjena, tamo ćemo dobiti konak i nove konje.

— Nadam se — neuvjerljivo će Pratt.

Buffalo ga oštro pogleda. — Vi ste željeli da otkupimo djecu. Sada nema drugog izbora, ili se izvući, ili ovdje umrijeti.

Kad je prošao jedan sat, Buffalo natjera žutka da se osovi na noge. Johnyja digne u sedlo i veže ga lasom da ne padne, a sam odluči pješačiti.

— Krenimo!

Blijedi mjesec putovao je nebom, da bi nestao iza gorskog lanca na zapadu. Johny se probudi i počne plakati. Pratt je koračao pokraj njega i vodio konja za uzde. Miriam pokuša umiriti brata utješnim riječima. U svitanje su mrtvi od umora stigli do vrha pješčanih brežuljaka.

Djeca su pala iz sedla. Buffalo ih pokrije pokrivačem prije nego što oslobodi konja od sedla. Pratt ga je začuđeno promatrao.

— Zar nije opasno skidati sedlo? Ako dođu Kiove nećemo biti spremni za pokret.

— Oni su isto toliko umorni kao i mi — odgovori Buffalo. — Osim

toga, neosedlani konj brže se odmara.

Pratt prihvati objašnjenje i rasedla svog konja. Zatim se ispruži na pijesku i uzdahne.

— Znate, Buffalo, kao konjanik u građanskom ratu prošao sam mnoge oštre marševe, ali ova pustinja, žeđ, prašina, a uz to i djeca... Recite mi iskreno, kakve su nam šanse?

— Morat ćemo se boriti — odgovori Buffalo.

— Boriti? — Pratt načini brzu kretnju. — Zar ovdje?

— Ne ovdje. — Digne ruku i pokaže prema zapadu. U sivilu svitanja na horizontu su se ocrtavale stijene nabacane jedna na drugu.

— Coyte Rocks. Tamo se nalazi voda i tamo ću im upriličiti streljačku svečanost.

— Opasno! — reče Pratt.

— Nimalo opasnije nego da nas stignu negdje u pustinji. Naši konji nose dvostruki teret i već su sada iscrpljeni. I djeca su umorna. Ako im ne dopustimo odmaranje, umrijet će nam pred očima.

Pratt prijeđe rukom preko čela. Iz njega i odijela širio se zadah ustajala znoja. Kad se posljednji put oprao? Nije se mogao sjetiti.

— I Kiove su umorni, i njihovi konji.

— Naravno — potvrdi Buffalo. — Ali svaki Indijanac zna brže i bolje jahati negoli bijelac. Ako još neko vrijeme ostanete ovdje mnogo ćete toga naučiti.

Pratt pocrveni. Bio je oficir, ali u pustinji njegov čin nije značio ništa. Ovdje se vrednovalo iskustvo. Prostre pokrivač jer su jutra bila hladna.

Kad otvori oči, sunce je već bilo visoko, a učini mu se kao da je upravo tog trena zaspao.

Buffalo zapali malu vatru iz koje se širio neugodan miris, a preko dima koji se uzdizao raširi svoj pokrivač.

— Do đavola, što to radite, — negodovao je Pratt i stiskao nosnice.

Buffalo se smješkao.

— Palim osušenu bivolsku balegu. Pronašao sam još nekoliko komada. Budite sretni, majore, da je imamo, inače ne bi bilo jutarnje kave.

Pratt probudi djecu. — Žedna sam! — potuži se Miriam.

Buffalo joj pruži vrč vrele kave. — To je najbolje za žeđ u pustinji. Pij polako i uživaj u svakom gutljaju.

Ona ga zahvalno pogleda i prihvati vrč. Jednog će dana biti prokleto lijepa žena, pomisli Buffalo. I hrabra! Ni jedan jedini put nije zaplakala ili načinila neku glupost. Čovjek koji je bude oženio dobit će suho zlato.

Nogom ugasi smrdljivu vatru i rukom dade znak Prattu. — Bolje da nestanemo.

Na brzinu pojedu zajutrak od sušenog mesa i prženog kruha.

Jahali su na zapad.

Pratt se pažljivo obazre, ali nigdje nije otkrio srebrnast trag prašine.

— Nema ih, možda smo im uspjeli umaknuti...

— Nisam siguran — promrmlja Buffalo. — Indijanci su uvijek tamo gdje im se najmanje nadate.

Dan je bio topao i dug, pustinja puna nabora, uzvisina, grebenastih

stijena, iza kojih su se prostirali kanjoni i suhi kaktusi... Vode nije bilo ni jedne jedine kapi.

Kad su se uveče ponovo odmarali, obrisi Coyte Rocksa na zapadu činili su im se isto toliko udaljeni kao i prethodnog dana. Buffalo razdijeli vodu. Djeca i konji dobili su najviše. Za njih dvojicu ostalo je samo nekoliko gutljaja. Jednu posudu ostavi u rezervi. Bez te rezerve, objasni Buffalo, konji ne bi izdržali do Rocksa.

Svi su bili iscrpljeni. Djeca nisu mogla jesti i odmah su zaspala. Čak su i konji odbili hranu, a to je bio loš znak.

— Koliko je još udaljen Rocks? — upita Pratt hrapavim glasom.

— Jedan dan jahanja zapadno od Coyte Rocksa nalazi se Redcliff stanica na Pecos Riveru — objasni Buffalo. — To je stara napuštena stanica gdje su se zaustavljale poštanske kočije. Ako tamo nitko ne stanuje, vodu ćemo naći. A možda čak i pomoć. Prekosutra smo u stanici.

— Prekosutra, ili nikada — promrmlja Pratt i ispruži se.

Čuo je kako je Buffalo uzeo pušku i napustio logor. Lovac odlazi na stražu, a najveći je dio dana propješačio. Trebao bih ga zamijeniti, pomisli Pratt. Usred tih misli svlada ga san.

XI

Hladna se noć pretvorila u novo sivo jutro, a ono ponovo u još jedan vrući dan.

Za svakoga je bilo još samo nekoliko gutljaja vode. Popili su je konji. Bez njih bi bili izgubljeni.

Djeca su užasno patila. Sunce im je palilo lica, a pijesak upalio oči. Nije bilo nijednog nabora na njihovoj odjeći gdje nije ušao pijesak i izranio kožu.

Oko podneva ugledaju dim na njihovu tragu. Kiove!

Buffalo je promatrao veo prašine i, preračunavajući razdaljinu do Coyte Rocksa, donio odluku.

— Brže! — zapovjedi.

Nemilosrdno su gonili konje. Buffalo izlije posljednju vodu u šešir i napoji ih. Sada je sve ovisilo o tome da li će prije Kiova stići do izvora u stijenju.

Uspjeli su!

Mora da su i progonitelji bili veoma iscrpljeni, jer prašina se jedva nešto približavala kada je Buffalo malu četu doveo do stijena.

— Voda! — zavapi Pratt kad ugleda kaljužicu u podnožju oštre stijene.

— Pijte polagano i dajte konjima da malo popiju! — upozoravao je Buffalo.

Bilo je podne. Kiove koji su također znali za taj izvor, željeli su stići do njega prije večeri. Njihova je namjera bila zatvoriti im put olovom.

Između stijena bio je poneki grm. Buffalo skupi nekoliko suhih grančica i zapali vatru. Preko dva štapa razapne pokrivač da je zakloni.

Zalihe hrane bile su pri kraju, a na lov se nije moglo ni pomisliti. Ali lice Buffala nije odavalo ništa od briga koje su ga morile. Pripremio je tijesto od brašna, soli i vode i ispekao neku vrst kruha. Tim su se kruščićima prehranjivale čitave generacije Amerikanaca koji su se selili na zapad.

Pratt izvuče dalekozor, uspne se na vrh stijene i potrbuške legne osmatrajući prema istoku.

— Onda? — upita ga Buffalo kada se vratio.

— Dolaze — kratko odgovori Pratt i spremi dalekozor.

Buffalo kimne.

— Dobro. Vi ćete otići s djecom i uzeti konje. Ja ću ostati ovdje i zadržati ih.

— Ne! — usprotivi se Pratt.

Buffalo ga ozbiljno pogleda. — Znate li bolji izlaz, majore?

Pratt odmahne glavom. Sa dva konja i dvoje djece neće moći napredovati dovoljno brzo da bi izbjegli progonitelje.

— Dakle, to je riješeno — reče Buffalo i počne dijeliti kruščiće.

Srebrnasta prašina s istoka bila je sve vidljivija. Bila je to mržnja koja je gonila naprijed Horsea.

Miriam sjedne na kamen uz izvor. Tik pokraj nje ležala je ogoljela lubanja bivola, koji se, vjerojatno teško ranjen, dovukao do vode i ovdje uginuo. Njegove su kosti odavno bile raznesene.

Kada je pojela kruščić, Miriam odloži tanjur na izblijedjelu lubanju. Prigušeni cik iznutra najednom je uznemiri, a zatim se začuje šuškanje.

— Što je to?

— Ostani sasvim mirna! — poviče Buffalo. — Nemoj se micati!

Šuškanje postane glasnije. Tada se iz duplje lubanje pojavi čegrtuša koja se unutra zaštitila od sunca. Šušteći šiljastim repom prijeteći se uspravi i počne micati amo-tamo gornjim dijelom tijela. Male očice zasvjetlucaju poput crnih bisera, a iz usta proviri presavijen jezik.

Miriam prestrašeno krikne. Pratt psujući izvuče kolt iz opasača, ali Buffalo mu pritisne ruku prema dolje.

— Ne pucajte!

Zatim izvuče svoj teški nož i uhvati oštricu palcem i kažiprstom. Čelik hladno zasvjetluca na sunčevu svjetlu.

Miriam je sjedila kao uzeta. Zmija je bila razdražena i tražila je žrtvu. Mahala je glavom amo-tamo, a zveckanje njena repa postajalo je sve glasnije.

Buffalov nož poleti i oštrica pogodi točno tamo gdje su bili kolutovi. Uz posljednji trzaj, prijeteći uzdignuta glava zmije padne u pijesak.

Pratt skoči i privuče k sebi djevojčicu koja je drhtala od straha.

— Zašto niste dopustili da pucam? Zbog Indijanaca? Oni ionako znaju gdje smo.

Buffalo ustane i podigne nož.

— Bili ste uzbuđeni, majore, vaš je metak lako mogao promašiti. A da se metak odbio o kamen i pogodio djevojčicu ili jednog od konja, što onda?

— Žao mi je, na to nisam mislio — promrmlja major.

Buffalo odmahne rukom.

— U redu, vidjeli ste da je Miriam u opasnosti i htjeli ste nešto poduzeti. Na vašem bi mjestu to svatko učinio. Budite oprezni prije nego što legnete ili sjednete. Pregledajte i isprašite pokrivače prije nego što se uvučete u njih. Čegrtuše vole toplinu. Preko dana obično leže na kamenju i sunčaju se. Hladovinu traže samo kada im postane prevruće. Čim se spusti veče i zahla-

di, ponovo se zavlače tamo gdje je toplo. Mnogi ih je putnik našao kraj sebe na pokrivaču, ili ih je ujutro istresao iz čizme.

Mali Johny ponovo zaplače. Miriam mu priđe i zagrli ga.

Nakon dva sata prašina na čistini postajala je sve gušća.

— Vrijeme je za polazak, majore — reče Buffalo.

Pratt potvrdi. Pripreme konje i podignu djecu u sedla.

— Jesu li posude napunjene vodom?

Buffalo ih još jednom pregleda, zatim se tiho obrati majoru: — Stalno jašite prema zapadu i ne brinite što se iza vas događa. Čim stignete u dolinu Pecos, krenite na sjever. Redcliff stanicu ne možete previdjeti jer je smještena između crvenih klisura, po kojima je i dobila ime. Kladim se da ćete tamo naići na ljude.

— A vi? — promrmlja Pratt.

Buffalo odmahnu rukom. — Ne brinite, doći ću za vama.

— Bez konja? Kako ćete uspjeti?

— Ne brinite, već sam mnogo milja prevalio pješice.

Pratt nastavi. — Ostat ću s vama, zajedno ćemo se boriti!

Buffalo odmahne glavom. — To bi bila ludost, time bismo djecu ponovo izložili opasnosti, a zbog njih smo ovdje. Krenite, majore, i ne zaboravite da se stari Buffalo ne predaje tako lako.

Pratt uzjaše. Miriam je ispred sebe držala brata. Plakala je kad se Buffalo opraštao.

— Bit će sve u redu, mala.

Zatim podigne sa zemlje grančicu i njome podbode svoga konja mamuzama. Mustang odmah krenu.

Buffalo odmahne. Ugasi posljednju žeravicu u vatri, napuni posude vodom i pregleda pušku. Zatim napusti mjesto gdje su logorovali i uputi se prema stijenama koje su se uzdizale nad izvorom.

Odavde s vrha imao je dobar pregled na sve strane, mogao je bdjeti nad vlastitim tragovima, kao što čine medvjedi, vukovi i jeleni kad su u opasnosti. Legne u hladovinu između dvije stijene i počne proučavati okolicu.

Pratt je upravo stigao do valovitog krajolika obraslog osušenim i trnovim grmljem, koji se prostirao prema zapadu i završavao negdje u magličastoj daljini doline Rio Pecosa.

Prašina koja se primicala s istoka nestala je. Samo se jedna jedina tanka spirala polagano ali neprekidno približavala Coyte Rocksu.

Buffalo se udobnije smjesti u svom skrovištu. Približavao se izvidnik koji se trebao uvjeriti da li su bijeli ljudi otišli. Bit će bolje da ne otkrije tragove, pomisli.

Prošlo je pola sata dok se konjanik mogao dobro raspoznati. Pola milje od izvora zaustavi se i počne ispitivački promatrati stijene. Njegov je konj mahao glavom i trzao uzdama jer je nanjušio vodu. Buffalo se spusti još dublje među stijene.

Izvidnik je zaključio da su bijeli ljudi otišli jer je napokon popustio navaljivanju svog mustanga i dojahao do izvora. Buffalo začuje lupu nepotkovanih kopita. Zatim je vidio gola Indijančeva leđa. Kiova je klečao kraj izvora i pio vodu.

Buffalo ga je mogao ubiti, ali pucanj bi upozorio ostale. Tada bi Yellow Horse, ma kako bio žedan,

zaobišao Coyte Rocks i pošao u potjeru za Prattom i djecom. Yellow Horse neka samo dođe. Bila je to jedina šansa da major odmakne.

Indijanac je proučavao tragove oko izvora. Kad je ustanovio da su se dvostruki tragovi konja odvojili prema zapadu, odvuče konja s izvora, baci se u sedlo i vrati se po vlastitom tragu.

Sada je Buffalo bio miran. Uskoro će stići Yellow Horse i začuditi se kada mu oko uha počnu zviždati meci.

Naslaže kamenje do visine prsiju, kao neku vrstu zaklona, odloži revolver na plosnatu stijenu, otpuže dvadesetak koraka u stranu i odloži pušku u procijep. Zatim kraj sebe stavi metke.

Moglo je biti jedan sat do sumraka kada opazi Kiove. Osjećali su se sigurnima. Jahali su opušteno, Yellow Horse na čelu čete, na konju ubijena ratnika.

Buffalo legne iza duge puške i privuče kundak ramenu. Kroz cijev je vrebao svoga najljućeg neprijatelja. Yellow Horse se nalazio na dometu a da to nije ni slutio. Bio je potreban samo mali pritisak prstiju pa da zauvijek bude zbrisan s lica zemlje.

Redenici puni metaka krasili su gola prsa Kiova. Buffala oblije hladan znoj. Nije ga mogao tek tako otpuhnuti sa sedla, a drugog izbora nije imao ako je htio pomoći majoru da dobije prednost. Kada bi Yellow Horse bio mrtav, njegovi ratnici ne bi bili tako opsjednuti njihovim glavama.

On mora umrijeti, pomisli Buffalo.

Škrgutao je zubima. Znoj ga je pekao u očima, ali ruke su mu bile mirne. Kao prikovana, puška je bila uperena u čovjeka kojeg je morao ubiti da bi Prattu omogućio bijeg.

Korak po korak, Yellow Horse se približavao. Najednom Buffalo ugleda prikazu: sjenu svoje mrtve žene između njega i njegova neprijatelja. Njene oči bile su tužne.

— Ako ga sad ubijem, nikad neću saznati da li je on njen ubojica — reče Buffalo samom sebi.

Nanišani na konja pokraj Yellow Horsea i opali. Zatim otrči do revolvera i brzo opali dva puta redom. Kad začuju prasak oružja i ugledaju bijeli dim baruta sa dviju raznih strana, Kiove će povjerovati da se gore nalaze dva strijelca.

Puzeći do puške, začuje strašnu viku. Kada ponovo napuni pušku, digne glavu. Kiove su se raspršile poput sjemena na vjetru. Zapuca prema njima i metak zbaci jednog ratnika iz sedla. Sada su bili izvan dometa puške. Zastali su. Za Indijanca nema ništa gore nego uletjeti u stupicu koju nije očekivao.

Buffalo začuje kako Yellow Horse ljutito viče na izviđača. Ratnik podigne ruku, pokaže na stijene i nešto reče, ali Yellow Horse je i dalje urlao. Najednom digne ruku i udari ratnika usred lica. Za Indijanca, koji nikad nikome ne dopušta da takne njegovo tijelo, bila je to smrtna uvreda.

Ratnik je neko vrijeme ravno poput svijeće sjedio u sedlu. Vjerojatno je pomišljao da utjera nož u Yellow Horsea, ali je znao da bi nakon toga bio smjesta ubijen. Tada petama podbode konja i bez riječi odjaše u pustinju.

— Jedan manje — oglasi se Buffalo.

Prebroji Kiove. Sa Yellow Horseom bilo ih je petnaest. Onaj kojeg je zbacio sa sedla nije se više pomaknuo. Njegova je konja uzeo ratnik kojem je maločas ubio konja.

Kiove se skupe i stvore klin. Buffalo je imao neodoljivu želju da među njih zapraši nekoliko metaka, ali njegova zaliha metaka nije bila tako velika. Trebalo je pričekati i vidjeti što će odlučiti.

Najednom se Yellow Horse izdvoji iz gomile koja je lamatala rukama i okrenu konja prema izvoru. Zatim skine pušku s ramena i započne njome mahati.

Buffalo sačeka dok Yellow Horse ne stigne do podnožja stijene, prije nego što mu zapuca pred noge, što će Kiove zaustaviti.

— Što hoćeš od nas? — upita crvenokošca.

Konj se propinjao i kopitima lupao po prašini jer je bio žedan i htio je k izvoru, ali Yellow Horse čvrsto ga je držao za uzde. Lice mu je bilo obojeno crnim i žutim ratnim bojama.

— Buffalo! — glas mu je bio oštar i odzvanjao je između stijena. — Buffalo, Buffalo, Buffalo...

— Čujem te! — odgovori Buffalo.

— Dobro! — Yellow Horse ponovo stavi pušku na rame. — Znam da nisi sam. S tobom je onaj drugi bijeli čovjek kojeg si sakrio od nas kad si bio u selu. Mi ćemo ga uhvatiti i zajedno s tobom mučiti do smrti!

— Zaista? — podrugljivo će Buffalo. — Ali još nas niste uhvatili!

Yellow Horse pokaže na sunce. — Uhvatit ćemo vas uskoro! Kad sunce zađe i kad ne budete više ništa vidjeli. Postoji samo jedan način da se onaj drugi bijelac spasi.

— To je?

— On će biti slobodan ako ti dođeš k nama zajedno s bijelom djecom! Ako ne učiniš tako, umrijet ćete na najstrašniji način.

— To je sve? — upita Buffalo. — Čuj me, on se već odlučio.

— A što je odlučio? — zaurla Yellow Horse.

— Borit će se zajedno sa mnom. Samo dođite.

Lice Yellow Horsea se izobliči. — Uskoro ćete biti mrtvi! Vaša tijela spalit ćemo na maloj vatri i pepeo raspršiti na sve strane. Bit će kao da nikada niste ni postojali!

— Prestani brbljati, bori se! — poviče Buffalo.

Yellow Horse bijesno okrenu konja i vrati se u galopu. Buffalo je izračunavao vrijeme.

Još čitav sat sunce neće zaći, a za tako neobuzdana čovjeka kao što je Yellow Horse bio je to prokleto dug razmak. Osim toga, ratnici su bili žedni, a bit će im ispod časti da zbog dva bijela čovjeka ne mogu do vode.

Uskoro će stići, pomisli Buffalo.

Začuje se prodoran vrisak i četa se razdvoji oblikujući luk. Buffalo se smješkao jer ih je očekivao. Kiove su bili pravi konjanici poput svojih rođaka Komanča. Uvijek su pokušavali napad na konjima jer su vjerovali u njihovu neodoljivu snagu.

Ponovo prodoran vrisak. U jednom trenutku svi indijanski mustanzi jahali su u galopu. Isturenih vratova jurili su prema Coyte Rocksu.

Buffalo učini grešku i dopusti da mu se suviše približe. Dalekometna puška opalila je kad joj se još nisu nadali. Zapraši im kišu metaka i ugleda kako se dva ratnika poput lutaka presavijaju u sedlu, a dva mustanga padaju u punom trku. Trenutno je posao završen, jer nijedan Indijanac nije želio biti otvorena meta. Oni bijesno okrenu konje i potjeraju ih natrag.

Buffalo je hladio cijev puške vodom i prebrojavao metke. Pratt i djeca imaju već prednost od nekoliko sati. Ako mu uspije zadržati Kiove do večeri, teško će ih stići, jer su i konji progonitelja bili žedni i iscrpljeni.

U pustinji, nad kojom se polako širila siva sjena sutona, Yellow Horse izvikivao je nove zapovijedi. Buffalo ispruži glavu.

Kiove su sjahali s konja i okupili se oko vođe.

Sad će pokušati pješice, pomisli Buffalo.

Bila su trinaestorica. Jedanaest je pretraživalo ooklicu i tražilo zaklon, dvojica su čuvala konje. Životinje su nanjušile vodu, trzale se i otimale na uzdama.

Buffalo se najednom dosjeti da ih odvoji od konja.

Napuni pušku i nanišani na ratnike koji su konje držali za uzde. Bio je to pucanj iz velike daljine, ali Buffalo je imao povjerenja u svoju pušku.

Jedan se Indijanac uhvati za butinu i padne. Drugi se prestraši, ispusti uzde i baci se na zemlju. A onda čitavo krdo konja pojuri prema izvoru.

Yellow Horse iskoči s ratnicima iz zaklona, ali konji gonjeni žeđu nisu slušali gospodare, već su ih zaobišli. Kiove potrče za odbjeglim konjima, ali Buffalo opali i prisili ih da se bace na zemlju.

Buffalo se smješkao dok je ispaljivao hitac za hicem. Konji su bježali i kroz uski prolaz uspinjali se do izvora. Yellow Horse ostao je sa svojim ratnicima u pustinji.

Buffalo još jednom opali, upravi pušku, izvuče iz opasača revolver i počne se verati prema izvoru. Konji su rzali njušeći nepoznat miris, ali njihova je žeđ bila jača od nepovjerenja. Buffalo se uspije spustiti među njih. Konj Yellow Horsea bio je najbolji. Bijeli konji bili su najizdržljivije i najjače životinje. Možda su upravo zbog svoje svijetle boje morali biti takvi da bi se mogli obraniti od tolikih neprijatelja.

Buffalo izvuče laso od sirove kože s njegova sedla i čvrsto ga priveže uz jednu stijenu. Zatim mu konopcem sveže prednje noge. S podnožja Coyte Rocksa dopirala je ljutita vika Kiova. Uskoro će se uspeti da potraže svoje konje, a do tada ne smiju naći ni njihove repove.

Konji su se dovoljno napojili i više nisu bili tako nemirni. Buffalo se postavi tako da im je preostao samo jedan prolaz kroz klanac: prema zapadu. Zatim izvadi kolt i opali četiri puta u zrak iznad njihovih glava. Konji udare u paničan trk upravo onamo kamo je želio da pođu, u široki nepregledni krajolik obrastao grmljem koji se prostirao sve do doline rijeke Pecosa. Bili su gladni i u potrazi za hranom raspršit će se na sve strane. Yellow Horse i njegovi ratnici morat će se dobro natrčati dok ih ponovo pohvataju.

Buffalo pričeka dok ne začuje blizu prijeteće povike. Tada odveže

bijelca, oslobodi mu noge i vine se u sedlo. Stremeni su bili prekratki za njegove duge noge, ali to nije bilo važno. Sada je imao konja i nije morao ići pješice do Redcliff stanice.

Iza sebe začuje kako se Kiove uspinju uskom stazom između stijena. Kretali su se oprezno jer su mislili na novu psinu bijelaca, ali uskoro će znati da su namagarčeni.

Buffalo stisne mamuze uz bok konja i usmjeri ga prema klancu.

U oštrom galopu jahao je na zapad i nestao u tami.

XII

Redcliff stanica bila je smještena na zapadnoj obali Rio Pecosa. Pratt je već izdaleka vidio porušenu zgradu koja je dobila ime po crvenim stijenama o koje je bila naslonjena.

Jahao je uzvodno istočnom obalom. Prošlo je četrdeset i osam sati otkada se rastao s Buffalom. Više nisu imali hrane, a mali je Johny plakao od iscrpljenosti.

Redcliff stanica sastojala se od dvokatne zgrade, staje, sjenika, šupe i korala. Nakon građanskog rata Overland Express kompanija zatvorila je prugu, zbog toga su svuda bili vidljivi znaci propadanja. Ali iz dimnjaka jedne kuće vio se dim koji Pratta ispuni nadom.

Izvuče revolver i opali u zrak. Vrata se otvore i iz sjene se pojavi muškarac s puškom u ruci. Sumnjičavo je gledao prema rijeci. Iza njega Pratt spazi još dva lica, muško i žensko.

— Što želite? — poviče muškarac s puškom.

— Pomoć! — poviče Pratt. Ta je riječ izišla iz njegova suha grla poput vapaja.

Čovjek ga je neko vrijeme promatrao. Napokon je zaključio da im od iscrpljena pustinjskog jahača i dvoje polumrtve djece ne prijeti nikakva opasnost.

— U redu, dođite! — pokaže na rijeku.

Pratt nelagodno pogleda u prljavu vodu.

— Ovdje je sasvim plitka! — poviče muškarac. — Jašite ravno prema meni!

Pratt kimne i potjera konje u vodu. Buffalov mustang slijedio ga je bez oklijevanja. Pecos je usred ljeta plitak. Voda je dosizala jedva do mamuza. Zaustavi se pred strancem.

— Vrlo sam vam zahvalan, gospodine...

— Cordray — reče čovjek. — Will Cordray. — Palcem pokaže iza sebe i nastavi. — Ovo je moj brat Ben... a ovo — prstom pokaže na ženu koja je izišla iz kuće i stajala između dva muškarca — moja žena Grace.

Pratt skine šešir u znak pozdrava. — Smijem li sjahati i ući? Zovem se Silas Pratt. Ja sam iz Camp Craiga. Otkupio sam od Kiova svoje rođake Miriam i Johnyja O' Toola — Čudan predosjećaj prisili ga da ne spomene potjeru.

— Otkupili ste ih od Kiova? Onda ste sigurno projahali dobar komad puta — reče stariji Cordray, mahnuvši s puškom. — U redu, sjašite. Kako ste rekli da se zovete?

— Pratt — odgovori major dok je pomagao djeci da siđu sa sedla.

— Major Silat Pratt? — naglo reče mladi Cordray.

Pratt se naglo okrene. — Zar me poznajete?

— I te kako vas poznajem! — poviče Ben Cordray. — Sjetite se kompanije Benjamin Nickolsa Cordraya! Zar vam to ime ništa ne kazuje?

Pratt je prebirao po svom pamćenju. Sjeti se prijave koju je jednog dana zatekao na svom pisaćem stolu.

— Vi ste Cordray, dezerter?

Ben Cordray, razvuče lice u podrugljivu grimasu.

— Upravo taj. Nadam se da me ne namjeravate odvesti, majore?

— Uopće ne pomišljam na to — promrmlja Pratt.

Miriam i Johnyja odvede na drveju klupu pred strehom.

— Mogu li dobiti nešto za jelo i za njih malo mlijeka? Uz naplatu, naravno, ako možete nešto odvojiti.

— U redu — promrmlja stariji Cordray. — Nećemo dopustiti da umrete od gladi, već zbog djece. Grace, vidi što se može naći.

Žena nestane u kući. Bila je jako mlada, ali na licu su joj se vidjeli tragovi odricanja. Za deset godina postat će stara i iscrpljena žena i pitat će se u što joj je prošao život.

Pratt skine sedla i umorne konje odvede do korala. U travi otkrije svježe tragove konjskih kopita koji su vodili prema staji.

— Htio bih kupiti odmorene konje. Dobro ću vam platiti. Ove ću ostaviti u zamjenu.

— O tome ćemo još razgovarati — odgovori Will Cordray.

— On je oficir gulikoža! — reče mlađi brat. — Znaš li što će se dogoditi ako mu pomogneš? Otići će u Camp Craig i vratit se sa četom po mene. Jesi li već vidio kako se kažnjavaju dezerteri?

Will Cordray okrene se prema Prattu. — Zar je to istina, majore?

— Obećajem vam da ću zaboraviti da imate brata — odgovori Pratt. — Obećajem to zbog djece, naravno ako nam pomognete.

— Ne vjeruj mu! — poviče Ben. Hoće te obmanuti lijepim riječima. Treba ga ubiti! Kad sam bio u rukama njemu sličnih zakleo sam se da ću svakog od njih ubiti ako mi dopadne šaka. — Izvuče kolt. — I to ću učiniti!

Will mu izbije oružje iz ruke.

— Zar si poludio? Ne želim imati neprilika s vojskom. Ako nestane, tražit će ga i ubrzo pronaći put dovde.

— Tako je — potvrdi Pratt. — Ali moja riječ vrijedi. Obećajem vam kao oficir i kao čovjek da ću vašeg brata zaboraviti čim odem odavde.

Will Cordray pokaže na iscrpljenu djecu. — S njima nećete daleko stići. Najprije se moraju dobro ispavati, zajedno s vama majore.

Pratt potvrdi. — Sa zahvalnošću prihvaćam vašu ponudu. Nećete požaliti.

Žena iznese kavu, kozje mlijeko, kruh i kuhano meso. Pratt je jeo s tekom, ali djeca su jedva pojela nekoliko zalogaja, bila su suviše umorna i iscrpljena.

— Na katu imam ugodnu sobicu — reče Grace Cordray. — Tamo se možete odmoriti. Pođite sa mnom, odvest ću vas.

— Hvala, gospođo — promrmlja Miriam i povuče Johnyja.

Bilo je kasno poslijepodne i Pratt se pitao što se dogodilo s Buffalom.

Najradije bi zamolio te ljude da mu pomognu u potrazi za lovcem, ali zar im može vjerovati? Ben Cordray sa zadovoljstvom bi iskoristio priliku da mu ispali metak u leđa.

— Majore, hoće li vas smetati da prespavate u staji? — upita ga stariji Cordray. — U kući nemamo dovoljno mjesta.

Bila je to laž, ali oni su odlučivali o tome gdje će smjestiti nezvana gosta. Pratt kimnu i uzme sa sedla pokrivač.

Morao bih se oprati, pomisli, i pobrinuti za Buffala. A i za to je bio suviše umoran. U staji je bilo nekoliko konja koji su se ovdje sklonili od sunca. Pratt prostre pokrivač na snop slame i zaspi prije nego što je uspio skinuti čizme.

Probudi se usred noći. Usne su mu bile suhe i ljepljive. Ustane i izađe. Pogleda na sat i ustanovi da je tek deset.

U kući je gorjelo svjetlo. Vidio je sjenu žene. Pitao se od čega živi ovo troje ljudi, nije vidio ni obrađenih polja ni tragova stoke. Cordray sigurno nije bio namještenik linije poštanskih kočija jer se ovom prugom već odavno nitko nije koristio. Ovamo je morao doći zbog razloga koji su znali samo on, njegova žena i mlađi brat.

Rio Pecos svjetlucao je na mjesečini, a noćni je vjetar pjevušio po grmovima. Pratt krene prema kući jer je ugledao bure s vodom, a bio je jako žedan.

Najednom zastane. Pod strehom su se micale dvije svijetleće točkice, krajevi cigareta. Vjerojatno braća Cordray.

Nešto ga je gonilo da im se približi. Čuo je prigušene glasove i svoje ime.

— A ja ti kažem da taj momak može postati opasan! — začuje glas Bena Cordraya.

— Ne vjerujem — odvrati njegov brat Will. — Dao nam je oficirsku riječ da će zaboraviti. Čini se da je to čovjek koji drži svoju riječ.

— Ne poznaješ tu vrstu ljudi kao ja! — huškao je Ben. — U lice su ljubazni, dok te trebaju, a poslije te odbace poput prljave krpe. Ako ga pustimo otići, jednog će se dana vratiti s četom konjanika i baciti me u lance.

— Ti dakle misliš... — upita Will nakon kratke stanke.

— Da! — poviče Ben. — Mora nestati, kažem ti!

— A djeca? Zar ćeš i njih ubiti? To izbij iz glave, to neću dopustiti.

Nastane tišina. Vidio se samo žar cigarete kako se diže i spušta.

Pratt je stajao na mjestu kao prikovan. Znao je da je izgubljen ako ga otkriju.

Oči su mu se privikle na tamu. Na uglu kuće ugleda grm! Oprezno se uvuče u njega.

— Zašto? — htio je znati Ben.

Will nogama zastruže po dasci verande.

— Ne znamo na koji ih je način otkupio. Kiove rijetko kada vraćaju ono što posjeduju. Možda je upotrijebio silu a oni su mu za petama. Ako se uvjere da smo mu pružili sklonište, naši su lijepi poslovi propali.

— Prokletstvo, na to nisam pomislio! — poviče Ben.

— Na to moraš misliti — promrmlja Will. — U tome je najveća opasnost za nas. Do sada je sve išlo kao podmazano. Kiove su od nas dobivali robu i donosili nam što nam je zatrebalo. Smatrali su nas

prijateljima. Ako otkriju da smo pomogli majoru, poslu je kraj. Naravno, uz pretpostavku da ga progone.

— Kladim se da su mu na tragu!

— Možda — reče stariji brat. — A možda je djecu zaista otkupio, đavo bi ga znao.

Odbaci čik i zapali novu cigaretu. Bljesak šibice za trenutak mu obasja lice.

— Zar ćeš preuzeti takav rizik? — licemjerno nastavi Ben Cordray. — Čuj, brate, toliko nam je dugo trebalo da zadobijemo njihovo povjerenje. Zar ćeš sve to staviti na kocku zbog vojničkog klipana i njegove deriščadi?

— Neću! — odgovori Will. — To nikako neću!

— Dakle? — smijuljio se Ben. — Tada smo se još jednom složili. On nema pravo da upadne i upropasti naše poslove. Što ćemo učiniti?

Činilo se da Will neko vrijeme oklijeva u svojoj odluci, zatim reče: — Najbolje će biti da prihvatim njegov prvi prijedlog. Dat ću mu naše konje u zamjenu za njegove i to ću dobro naplatiti. Kladim se da para ima.

— Ti si poludio? — razljuti se Ben. — Pustit ćeš ga da ode? Ako ga Kiove progone lako će mu slijediti trag, doći će k nama i pitati nas gdje je. Što ćeš im odgovoriti?

Will se pokoleba. — Što ti predlažeš? — promuklo upita.

Ben se smješkao podmuklo. — Sasvim jednostavno. Svezat ćemo ga i predati crvenokošcima čim stignu. Tako ćemo se riješiti svih briga, a oni će znati da smo im iskreni prijatelji.

— A ako ne dođu? Ako je on zaista sklopio pogodbu?

— U to ni sam ne vjeruješ! — podsmjehne se Ben. — Oni da puste dvoje bijele djece, da se ne nasmijem!

— Ali to bi ipak moglo biti moguće, zar ne?

— Moglo, moglo, moglo! — izrugivao se Ben. — Do đavola, brate, dobro moramo razmisliti. Ako ga ne slijede, možemo ga pustiti i tvrditi da je bila zabuna.

— To on nikada neće povjerovati — mrmljao je Will. — Do đavola, ti sve to govoriš zato što se bojiš da te ne odvuče natrag u vojsku i tamo kazni.

— Tada još uvijek postoji izlaz — cinično će Ben. — Metak ili nož!

— A djeca? — poviče Will. — Zar ćeš i njih ubiti?

Ben odmahnu glavom. — Njih možemo poslati negdje na sjever u neko naselje, ako bi to smirilo tvoje nježno srce. Oni neće znati da im je nestao ujak, ako to spretno izvedemo.

Tog trenutka pojavi se žena na pragu kuće i reče. — Idem spavati, laku noć!

— Pričekaj, Grace, idem i ja — promrmlja Will Cordray i pođe za njom. Ben ostane da do kraja ispuši cigaretu, zatim i on uđe u kuću.

Pratt se izvuče iz grma, u glavi mu je tutnjalo. Sad je znao tajnu ove stanice. Ako Will posluša Bena, ubit će ga, a djecu mogu predati Kiovama. Kakvi su to poslovi koje braća imaju s Indijancima?

Roba, rekao je Will. Mogao je naslutiti o kakvoj se vrsti robe radi. Bilo je strogo zabranjeno Indijancima prodavati alkohol. Ali ovdje

nije bilo nikoga tko bi zabranu mogao provjeriti. Napuštena stanica bila je najprikladnije mjesto za krijumčarenje s crvenokošcima. A Cordrayevi su mogli očekivati kaznu, ako se to sazna, a još su se više bojali Kiova.

Moramo smjesta nestati, pomisli Pratt.

Pogledavao je na tamne prozore kuće. Tamo su spavala djeca. Ali u kojoj sobi? Kako da ih izvuče iz kuće a da ih nitko ne opazi?

Razmišljao je i nije vidio izlaza iz beznadne situacije. Mora sačekati idući dan.

— Želio bih da je Buffalo ovdje! — reče vraćajući se u staju.

San mu nije dolazio na oči, a Buffalo se nije pojavio.

XIII

Slijedećeg dana rano je ustao i uputio se prema konjima. Da pokuša bijeg? Ali Buffalo je rekao da ga ovdje pričeka. A što ako Buffalo uopće ne dođe? Pratt osjeti nelagodnost.

Mora pronaći izlaz, potajno se dogovoriti s djecom i pripremiti ih na brzi odlazak. Možda braća neće poći u potjeru.

Žena se pojavi na vratima i zovne ga na doručak. Pratt se opere na rijeci i uđe u kuću. Bila je građena poput male tvrđave, s malim prozorima i debelim zidovima. Prozori su se mogli zatvoriti debelim kapcima od hrastovih dasaka, na svakom kapku bio je mali otvor.

Miriam, Johny i oba muškarca već su sjedili za stolom. Pratt pozdravi i sjedne. Ben mu se smješkao, a Will je sjedio oborene glave. Pratt se pitao kakvu su mu sudbinu namijenili.

Za doručak su bile palačinke s džemom, pečena slanina i kava. Jako se posljednjih tjedana slabo hranio, Pratt je jeo bez teka.

Poslije jela ostao je trenutak nasamo s Miriam.

— Spremi se i dođi s Johnyjem do korala! — šapne joj.

Ona ga ozbiljno pogleda. Nije postavljala suvišna pitanja.

Cordrayevi su radili u šupi koja je bila udaljena od kuće. Pratt je pretpostavljao da se tamo nalazi tajna pećara rakije. Naravno, sami su spremali piće koje su prodavali Kiovama.

Susretne Willa i stavi ga na kušnju. — Zamolio sam vas nove konje!

Cordray u neprilici slegne ramenima. — Znate, majore, imamo samo dva konja — promrmlja. — Vjerojatno nas razumijete.

— Razumijem — odgovori Pratt.

Sad je bio siguran da ga namjeravaju zadržati i da čekaju povoljnu priliku da ga se otarase. Bilo je krajnje vrijeme da s djecom ode što dalje od Redcliff stanice.

— Ostanite još jedan dan, odmorit ćete se i vi i konji — reče Will Cordray. — Ne žuri vam se... ili?

— nakrivi glavu smješkajući se. — Možda uopće niste otkupili djecu od Kiova? Možda vas prógone? Majore, kažem vam, ovdje živimo posve sami i ne možemo zbog vas imati neprilike s Kiovama.

— Nemate se čega bojati — brzo odgovori Pratt.

— Nadam se da je tako, kako kažete — reče Will i uputi se prema šupi.

Pratt se okrene prema koralu. Samo što brže odavde, pomisli.

Grace Cordray sjedila je na verandi i ljuštila krumpire. Kada je prošao pokraj nje, ona ga zovne. — Majore!

— Molim?

Ona digne glavu i zagleda mu se u oči. — Čuvajte se Bena! — tiho reče.

— Da li je to sve? Znam da se boji da ga ne kaznim zbog dezerterstva.

— Nije samo to — tiho nastavi žena, ogleda se prema šupi i nastavi. — On loše utječe na Willa. Kada bi bilo po njegovu, zauvijek bismo ostali ovdje i s Indijancima... no, znate već na što mislim. Ali ja ne namjeravam trunuti u ovoj pustoši. Hoćete li mi pomoći, ako i ja vama pomognem?

— Ne razumijem vas sasvim — promrmlja Pratt.

— Ne razumijete me? — Grace rukom načini nestrpljivu kretnju. — Ben vam sprema zlo, a uvjerena sam da želi nagovoriti i Willa, on ga uvijek na sve nagovori. Morate što prije otići s djecom, a ja ću vam pomoći... uz uvjet da i mene povedete sa sobom do Santa Fee.

Pratt sasluša.

— Ali nemamo dovoljno hrane. Vode ćemo uvijek naći na rijeci, ali potrebna nam je hrana. I još jedan konj za vas.

— Za to ću se ja pobrinuti — objasni žena.

— Njih dvojica još uvijek smišljaju što da urade s vama. Ben vas namjerava ubiti, a Will se protivi. Bolje da nestanemo prije nego što padne odluka, majore.

— A vaš muž? Zar vam neće biti teško što ga ostavljate?

Grace Cordray prijeđe rukom preko čela i gorko se nasmije.

— Teško mi je, ali ogledajte se malo oko sebe, majore, zar je to mjesto gdje može živjeti mlada žena? Ako nešto osjeća za mene, doći će za mnom.

Ustane i poravna haljinu. Bila je mlada i željna života. Prattu je bilo jasno zašto želi otići.

— Onda, hoćete li me povesti? — prošapće.

On potvrdi.

— Za pola sata iza korala. Budite spremni!

— Na mene nećete morati čekati — odgovori i nestane u kući.

Pratt priđe koralu koji se nalazio kraj šupe. Odande ga nisu mogli vidjeti. Odveže konje i priveže uzde za kolac.

Miriam se pojavi na prozoru i mahne mu. Pratt joj dade znak rukom da siđu. Zatim osedla konje i čvrsto stegne stremene. Miriam i Johny napuste kuću kroz stražnja vrata. Pratt otvori lesu, izvede konje i djecu posadi na Buffalova konja.

U tom trenutku pojavi se Grace Cordray iza ugla kuće. Imala je hlače, čizme, šešir, mušku košulju i vodila je osedlanog konja. Pokraj smotanog pokrivača bio je poveći zamotuljak hrane privezan za sedlo.

— Vaš će muž poći u potjeru — promrmlja Pratt.

Nije mu bilo pravo što se u to upustio.

Grace Cordray odmahne glavom. — Njih dvojica imaju sada samo još jednog konja, a njemu sam u potkovu nabila kamen tako da hramlje. Dakle, ne mogu nas tako brzo stići. Osim toga, Willu sam ostavila poruku gdje me može naći.

— Penjite se — reče Pratt.

Pomogne joj da uzjaše, okrenu se i stavi lijevu nogu u stremen. U tom trenu začuje podrugljiv Benov glas.

— Kamo tako žurno, majore?

Pratt osjeti kako mu tijelom prođu žmarci. Za trenutak se ukoči. Zatim izvuče nogu iz stremena i polagano se okrenu.

Ben je stajao na uglu kuće. Vojničkom karabinkom nišanio je u majora. Iza njega pojavi se glava Willa Cordraya.

— Pogledaj, Wille! — rugao se Ben. — Htio je pobjeći zajedno s tvojom dražesnom ženicom.

Will Cordray uputi se prema svojoj ženi izobličena lica. — Tako je to, dakle, htjela si pobjeći s ovim momkom?

— Mislim da vam dugujem objašnjenje — promrmlja Pratt.

Ben mu uperi u prsa cijev puške. — Drži jezik za zubima!

— Idite do đavola! — odgovori Pratt koji se ponovo sabrao. — Vaša mi se žena htjela priključiti do Santa Fe, to je sve.

— Silazi s konja, Grace! — naredi Will.

Ispruži ruke i povuče ženu sa sedla. Ona se opirala.

— Da, htjela sam otići! — vikala je. — Ne mogu podnijeti takav život. Ne mogu izdržati!

Najednom se opusti i počne plakati. Will je baci na zemlju. Tada se okrene prema Prattu. — A sad ste vi na redu, majore!

Skupljenim šakama mahao mu je pred nosom. — Zar je to hvala? Zar nam se tako vraća gostoprimstvo?

Pratt slegne ramenima, znao je da je na rubu groba.

— Idite do đavola! Jučer navečer čuo sam kako se s vašim »uzornim« bratom dogovarate da ćete me izručiti Kiovama, ili ubiti. Zbog čega bih vam bio zahvalan?

— Jesi li čuo, Wille? — urlao je mlađi Cordray. — Kažem ti, dok je živ, predstavlja opasnost za nas!

Will spusti glas i promrmlja: — Da, sada uviđam da imaš pravo, brate.

— Ja ću ga ubiti, ako se ti ne usuđuješ — huškao je Ben. — Učinit ću to za nas obojicu, samo makni djecu s očiju.

Will mahne Miriam. — Silazi, ti i tvoj brat, nosite su kuću!

Miriam zabaci glavu, oči su joj ljutito sijevale. — I ne pomišljam na to! Mi ostajemo kraj ujaka Silasa.

Ben se nasmije.

— Prokleta luđakinjo! Onda neka gleda.

Ben otkači oroz na karabinki, koju je uzeo iz Prattove jedinice prilikom bijega.

— Sad ćete umrijeti, majore!

— Ne! — poviče Grace Cordray i skoči, ali njen se muž baci na nju i pritisne je na zemlju.

— Budi mirna, Grace! Ben ima pravo. Ovaj zna našu tajnu, opasan je i mora umrijeti! Ti znaš da mi od toga živimo, a ako ga pustimo bit će strašno, kladim se da ga Kiove progone.

Miriam se baci na njega s konja i počne ga udarati, ali muškarac je lako svlada.

— Prokleta divlja mačka! Grace, odvedi je u kuću! Ne vjerujem da ih je otkupio. Možda će za koji tren

stići Kiove, a kako ću im dokazati da smo na njihovoj strani.

— Zar ćeš im djecu ponovo predati? — poviče Grace.

Will slegne ramenima.

— A što bih s njima? Zato ćemo nesmetano ovdje živjeti.

— Dosta razgovora! — zaurla Ben. — Hajde, majore, okrenite se! To je posljednje što mogu za vas učiniti.

Pratt skupi šake. Neka ta hulja ne pomisli da je kukavica.

— Opali huljo i budi do kraja života proklet!

— Ha, ha, pravi junak! — rugao se Ben. — Jesi li čuo, Wille? Major će umrijeti kao junak.

— Ben, prestani — poviče Will. Učini već jednom što se mora učiniti, ali brzo, i ne muči ga.

Ben Cordray podigne pušku. — No dobro, majore, onda ćemo brzo!

Pratt je piljio u crnu cijev puške. Leđa su mu se oznojila a usta osušila. Često je gledao smrti u oči, ali na bojnom polju, ovo je bilo drugačije. To je sličilo na umorstvo.

Vidio je kako se Ben Cordray nacerio. Mladić je mrzio sve oficire koji su ga ponižavali, a major mu je dopao šaka. Želio se osvetiti, htio je ubiti.

Johny je plakao. Will se rvao sa svojom ženom i Miriam. Uvijek je bilo bolje pasti u borbi nego se dati ustrijeliti poput kunića.

Major napne mišiće, vidio je kako se Benov kažiprst savio. Najednom odjekne Buffalov hrapavi glasi: — Dosta komedije! Makni pucaljku, mladiću, ili ću u tebe istresti sve olovne kuglice koje imam!

— Buffalo! — poviče Pratt.

Ben Cordray se okrene i ugleda mršavog muškarca u mokrom kožnom odijelu s revolverom u ruci.

— Do đavola, što...

— Da vidim kako pada puška na zemlju! — zapovijedi neznanac. — Brzo!

Ben je oklijevao. Ali u očima stranca bilo je nešto što ga upozori da posluša. Činilo se da ga major poznaje jer ga je nazvao Buffalo.

— U redu. — Posluša i baci pušku na zemlju.

Buffalo se odmakne od kuće.

— Stigao sam u pravi čas. Kako bi bilo, majore, da ovoj ljubaznoj gospodi izvučete otrovne bodlje.

Pratt ga je razumio i izvukao Benu i Willu koltove s opasača.

— Kako ste stigli ovamo, Buffalo?

— To je duga priča — promrmlja lovac. — Od Kiova sam posudio konja, ali putem sam ga ponovo izgubio. Pao je u zamku za prerijske pse i slomio nogu. Morao sam ga ustrijeliti i pješačiti ostatak puta, a zatim preplivati ovu prokletu rijeku. Kad sam vas ugledao i čuo ovog klipana kako govori o ubijanju, odmah sam znao da nešto nije u redu.

— Kiove? — poviče Ben Cordray. — Wille, što sam ti rekao? Kiove ih progone! A ti pogađaj zašto. Uskoro ćemo imati za vratom čitavu bandu crvenokožaca, i tada...

Odjeknu hitac preko Pecosa. Ben Cordray okrene se oko svoje osi i zgrčena lica uhvati se za grlo iz kojeg je sukljala krv. Polagano padne i ispruži se na zemlju.

— Bene! — zavapi Will Cordray.

- ooo -

— Lezite — poviče Buffalo, povuče Willa za noge i baci ga na zemlju. Will se opirao.

— On je moj brat! Ne mogu dopustiti da iskrvari!

— Prekasno! — mrmljao je Buffalo. — Čovječe, ne budite ludi! Ovom se više ne može pomoći.

Preko polja s druge strane rijeke dizao se dim baruta. Buffalo ispali četiri hica iz kolta. Odgovori mu podrugljiva vika.

Pratt povuče na zemlju Miriam i Johnyja i pokuša ih zaštiti svojim tijelom. Grace Cordray zakloni se iza gustiša korala. Drhtala je poput pruta.

Konji se prestraše od nenadane pucnjave i pobjegnu uz rijeku. Uskoro se izgube u grmlju.

Buffalo ispruži glavu. Ben Cordray ležao je u lokvi krvi koja se polako širila. Bio je mrtav.

— Majore, hej, majore Pratt!

— Molim? — odgovori Pratt.

Buffalo pokaže na kolt. — U bubnju imam još samo dva metka. Čim prvog ispalim otrčite sa ženom i djecom u kuću, jeste li razumjeli?

Pratt potvrdi. Rukama zaštiti ramena Miriam i Johnya.

— Ti također — reče Willu.

Okrene se na trbuh. Sunce je sjalo kroz krošnje, ali nije dopiralo do njegova skrovišta. Buffalo opali. Metak se izgubi između granja.

— Hajde! — poviče.

Will Cordray jurne prema svojoj ženi, privine je k sebi i potrči s njom prema kući. Djeca su ih slijedila. Prat je zastao da ih zaštiti svojim tijelom. Čuo je kako je Buffalo još jedanput opalio. Zatim klekne na prag kuće, zabaci pušku na rame i opali prema drugoj strani rijeke.

Buffalo projuri kraj njega poput topovskog taneta i uđe u kuću. Pratt zatvori vrata. Puščani metak zabije se u debelu dasku. Opet se začuje podrugljiva vika s druge strane rijeke.

Pratt otare znoj s čela. Prsti su mu podrhtavali.

Buffalo zatvori kapke na prozorima i zatvori reze. Ponovo se začuje fijuk metaka, zabili su se u zid kuće.

— Vratite mi revolver! — zatraži Will Pratta.

— Ne, majore! — upozori ga Buffalo.

Cordray pocrveni. — Prokletstvo — poviče. — Zar da se dadem zaklati poput bespomoćnog janjca?

— O tome nema govora — odgovori Buffalo. — A sada drži jezik za zubima.

Pratt palcem pokaže prema rijeci. — Koliko ih ima?

— Samo jedan jedini — odgovori Buffalo.

Pratt se iznenadi.

— Kako ste u to tako prokleto sigurni?

— Prisjetite se, majore, malo prije bili smo izvanredna meta. Mogli su nas izrešetati sve do jednog da ih je bilo više. Ali pao je samo jedan jedini hitac, zar ne?

— Istina! Zar je taj metak bio namijenjen vama?

Buffalo odmahne glavom.

— Nije, Yellow Horse želi mi vidjeti lice kada budem umirao.

— Yellow Horse? — promrmlja major. — Kakav je to momak?

— Ratnik Kiova, vođa moćnog klana. S njim sam se morao boriti zbog djece. On je taj koji nas je progonio kroz čitavu Staked Plains,

ali njegovi su ratnici uvidjeli da mi nismo toliko naivni. Zbog toga su ga napustili i otišli. Samo se on još šulja i smišlja osvetu. Između nas dvojice postoji stari račun.

— Kakav račun? — upita Pratt.

Buffalo se sjeti male Antilope i svojih sinova koji bi sada bili istih godina kao Miriam da nisu ubijeni. Osjeti oštru bol, kao da mu je netko utjerao nož u srce.

— O tome ne bih govorio, majore.

Miriam je u kutu zaštitnički zagrlila Johnyja. Will Cordray čučao je pored žene.

— Gospođo, mogli biste nam skuhati malo kave — obrati joj se Buffalo. — A ne bi bio naodmet ni zalogaj.

Žena kimnu i požuri u kuhinju. Pratt stane uz prozor. Sjeti se što mu je Mitchell pričao o Buffalu. Možda je ovaj Kiova napolju ubojica njegove obitelji.

Sunce je bilo visoko na horizontu a oko kuće vladala je užasna vrućina. Grace Cordray donese kavu i sendviče. Buffalovo odijelo osuši se na njegovu tijelu. Buffalo napuni svoj i Benov kolt i pripremi oružje.

Will se prikrade do prozora. Gledao je kroz otvor brata u lokvi krvi.

— Neka budem proklet ako ga ostavim gavranima!

— Onog časa kada napustiš kuću bit ćeš mrtav čovjek — reče mu Buffalo. — Indijanac čeka samo na to da se netko pojavi.

Cordray ga je gledao krvavim pogledom.

— Vi nemate pravo upasti k nama i sijati nesreću! Dosada smo s Kiovama živjeli u miru i trgovali.

— A što ste s njima trgovali? — upita Buffalo.

— Krijumčarili su rakiju! — bijesno upadne Pratt. — Zbog toga je kuća ostala pošteđena. — Zagleda se u Willa Cordraya. — To nije bilo teško otkriti. Ono što vi činite protuzakonito je!

— U redu, majore — promrmlja Buffalo. — Zaboravite zakon. Pošto ste nas vi Sjevernjaci pobijedili, mnogi od nas postali su buntovnici, tako ste nas nazivali, bez kuće i domovine. Zemlja oko Pecosa smatrala se slobodnom, netaknutom divljinom, izvan zakona. Dakle, Južnjaci su se ovdje naselili da iznova započnu život. Jedni ovako, drugi onako, svatko se pokušavao snaći na svoj način.

— Želite li tvrditi da je krijumčarenje alkohola Kiovama u redu? — uzbudi se Pratt.

— Ne, ne želim, ali čovjek mora od nečega živjeti. Vi ste uništili Jug i njegovo blagostanje. Zašto se sada čudite kad se netko ogriješi o vaš zakon — odgovori Buffalo.

Pratt ušuti.

— Ja poznajem Yellow Horsa! — izjavi Will Cordray. — Čak ga vrlo dobro poznajem, često je navraćao k nama. Sutra u ovo doba naši će se skalpovi vijoriti na njegovu koplju.

Okrene se i obori glavu.

Vrijeme je polako odmicalo. Miriam i Johny zaspali su od uzbuđenja. Pratt se naslonio na prozor i kroz otvor kapka virio napolje.

— Pogledajte! — najednom poviče.

Na slamnatom krovu šupe ugleda nekoliko malih plamičaka. Odmah zatim začuje se nekoliko eksplozija.

Krov se raspolovio. Prema nebu sukne plamen.

— Ovaj vrlo lijepo napreduje — procijedi kroz zube Buffalo. Okrenuvši se prema Willu Cordreyu nastavi: — To je vaša zaliha alkohola otišla u zrak. Da je niste možda pomiješali s barutom?

— Idite do đavola! — naljuti se Cordray. — Zašto ne izađete i ne obračunate s njim, ako on samo vas traži?

Buffalo ga pogleda. — Jer mislim na sve vas! Što bi se dogodilo da me ubije? Muškarce bi odmah poubijao, a djecu bi ponovo odvukao u svoje selo, skupa sa ženom. Tada bi njegova slava zasjenila čak i Lonea Wolfa i svi bi ga ratnici veličali.

Cordray ušuti i ode u kuhinju k svojoj ženi. Tamo su tiho razgovarali.

— Slušaj, imamo priliku da se spasimo ako majora i ovog momka koji smrdi na bivolju mast svladamo i izručimo Yellow Horsu. Kladim se da nam neće vlas s glave pasti ako to učinimo. Hoćeš li mi pomoći?

— A šta će biti s djecom? — upita ona.

On slegne ramenima.

— Njih ćemo također izručiti, oni će to tražiti. Upustit ću se u to ako mi želiš pomoći.

— Djecu izručiti divljacima? Nikada! — Grace Cordray promatrala je svog muža kao da ga vidi prvi put u životu. — Wille, kakav si ti čovjek? Nisi više onaj kojeg sam izabrala da mi bude muž.

— Sjedimo ovdje kao u mišolovci — zavapi Cordray. — Ako mi ne pomogneš, svi ćemo umrijeti.

— Ona ti neće pomoći — začuje iza sebe.

Will Cordray se okrene i ugleda Buffala na kuhinjskim vratima s koltom u ruci uperenim u njegov trbuh.

— Odmah sam pomislio da pripremaš neko zlodjelo čim sam vidio da si u kuhinji.

Willu popuste živci. Uz bijesan povik baci se na Buffala.

Buffalo podigne revolver i udari Cordraya po sljepoočici. Čovjek padne na zemlju poput vreće.

— Prokleti luđak! — Buffalo se ispriča ženi. — Ne brinite zbog njega. Takve ćete naći na svakom koraku.

— Jednom — prošaputa Grace Cordray — bio je sasvim drugačiji. Ali otkada se kod nas pojavio njegov brat Ben, sve se promijenilo.

— Ben? — Buffalo se udari po čelu. — Da li je to onaj kojeg je dohvatio metak?

— Da, to je on. Dezertirao je iz jedinice majora Pratta i prepoznao ga. Stalno je huškao Willa da ga ubije, bojao se da će ići pred vojni sud.

— Ponekad se događaju čudne stvari! — promrmlja Buffalo, pograbi onesviještena Cordraya za vrat i odvede ga majoru.

— Pazite na ovog momka kada se osvijesti. Htio nas je ubiti da spasi svoj prljavi skalp. Ako ponovo nešto pokuša, ne ustručavajte se da ga kundakom lupite po glupoj glavi.

Prattovo lice bilo je mokro od znoja. Oči su mu svjetlucale.

— Koliko dugo? —promrmlja.

— Čim se smrači i kad nas više ne bude mogao vidjeti — odgovori Buffalo.

Bilo je to dugo i mučno čekanje. Sunce napolju zađe. Buffalo se uputi u kuhinju do Grace Cordray.

— Spremite svu hranu koju imate u kući i budite spremni! — naredi.

Pratt je stajao uz prozor kraj vrata i čuvao Willa Cordraya. Vani je bivalo sve mračnije. Buffalo zapali svjetiljku.

— Možda bismo ga mogli prevariti — objasni Prattu.

— Što namjeravate? — upita Pratt.

Buffalo objasni. — Vi, djeca i ostali izići ćete na stražnja vrata, a ja ću ovdje svratiti na sebe njegovu pozornost.

— Ne! — odlučno će Pratt.

Buffalo se smješkao.

— Da, majore. Ne zaboravite da on želi mene ubiti. — Načini pokret rukom. — Pođite nizvodno uz Pecos. U šikarju ćete naći konje. Uhvatite ih i čekajte me do jutra.

— A što ako ne dođete?

— Nastavit ćete nizvodno uz rijeku dok ne stignete do naseljenog mjesta. Ali ja ću ipak doći.

Grace Cordray stajala je kraj svog muža koji je mrko gledao pred sebe.

— Dajte mu kolt tek ako bude neophodno — Buffalo reče majoru.

Pratt probudi djecu a Buffalo uzme svoj i Benov kolt. — Nestanite čim začujete pucnjavu! — procijedi kroz zube.

— Mnogo sreće! — promrmlja Pratt.

Buffalo otvori vrata i provuče se ispod verande.

— Gdje si, pasji sine? — poviče Indijancu. Zatim se baci na zemlju.

S desne strane grma sijevnu hitac i zabije se u kuću.

— Loše gađaš! — naruga se Buffalo.

Zatim ispali odjednom šest metaka u pravcu grma, iako je znao da tamo već odavno nema Yellow Horsa. Blijesak ga je osvjetljavao. Tada se otkotrlja u stranu da iznova napuni kolt. Ispod kaputa imao je sakriven Benov kolt.

Bilo je to oružje za koje Yellow Horse nije znao.

Prošlo je prilično vremena. Buffalo je ležao na kraju čistine osvijetljen svjetlom koje je dopiralo iz kuće. Stavio je barut u bubnjeve revolvera, zatim ga napunio mecima i zatvorio bubnjeve.

Upravo kada je završio, iza sebe začuje mačje korake. Svaki mišić mu se napne.

— Zdravo, brate! — naruga mu se Yellow Horse.

Buffalo se munjevito okrene. Činilo se kao da je iznenađen.

— Oh, prokletstvo.

Yellow Horse se smješkao. — Stariš, brate. Nije te više teško iznenaditi.

Korakne i nanišani na Buffala.

Buffalo zaškilji prema kući. — Ostale ne možeš više stići, već su daleko.

— Naći ću ih čim ti umreš — odgovori Yellow Horse. — Već sam te jednom mogao ubiti. Znaš li zašto to nisam učinio?

— Ne znam — lagao je Buffalo.

— Jer sam ti htio gledati u oči dok budeš umirao! — bijesno poviče Kiova. — Odavno si mi na putu. Odbaci tu malu pušku koju nazivaš

revolverom. U tvom smrtnom času odat ću ti tajnu koju već dugo istražuješ.

Buffalo ga posluša i odbaci kolt.

— Dakle?

— Čas osvete je kucnuo! — poviče Yellow Horse. Uvijek si htio saznati kako je bila ubijena mala Antilopa. Ja sam je ubio!

— To sam slutio — promrmlja Buffalo. — Zašto?

Smeđe lice razvuče se u grimasu.

— Kuja me odbila zbog jednog bijelca. Nije bila vrijedna da živi!

— A djeca? — Buffalo osjeti hladan znoj na leđima. — Ubio si i nedužnu djecu.

— Bastarde pah! Ugušio sam ih vlastitim rukama. To sam ti htio reći prije nego što umreš.

Tada digne karabinku, a Buffalo se baci u stranu i munjevito trgne Benov kolt.

Odjekne unakrsna vatra. Buffalo osjeti vruću ogrebotinu od metka. Neprekidno je držao prst na obaraču. Zaslijepljen blijeskom vlastitog oružja začuje pad teškog tijela. Zatim sve utihne.

Polagano ustane. Yellow Horse ležao je licem prema zemlji obasjan svjetlom koje je dopiralo iz kuće. Glava mu bijaše sva u krvi.

— Eto, to je sređeno, mala Antilopa. Sada možeš počivati u miru.

Prošao je čas obračuna.

- ooo -

Bilo je vruće ljeto kada se Buffalo približavao Camp Craigu.

Major Pratt stajao je pred štapskim šatorom.

— Kamo? — upita ga.

Buffalo načini neodređen pokret rukom. — Bivoli se sele prema sjeveru. Možda kojeg uhvatim u preriji Kanzasa.

— Ako ostanete mogao bih vam osigurati mjesto vojnog izviđača — reče Pratt.

Buffalo odmahne glavom. — Radije ne. Čovjek ne smije nastaviti nov život tamo gdje je sasvim propao. Sjetite se, majore, kakvog ste me zatekli u Taosu. Bio sam na rubu propasti. Tada ste došli i dali mi zadatak, to me spasilo od potpune propasti. Imate li nešto protiv ako vam danas zbog toga stisnem ruku?

— Buffalo, stari druže! — ganuto promrmlja Pratt.

Buffalo izvuče iz džepa kožnatu kesicu. — To je novac koji ste mi dali, ali neka sam proklet ako ga zadržim. Htio bih ga pokloniti maloj dami, kao svoj prilog za njen miraz.

— Miriam će se vrlo obradovati — odgovori Pratt i stisne mu ruku. — Dakle, ništa vas više ne može ovdje zadržati, stari druže?

— Ništa! — odgovori Buffalo i uzjaše. Laganim galopom krene prema sjeveru.

Pratt ga je dugo pratio pogledom. A kada se njegov mršavi lik izgubio među sivim brežuljcima, osjetio je da je s lovcem otišao i dio njegova vlastitog života.

KRAJ

BRET HARTE

DŽENTLMEN IZ LA PORTE

I on bijaše jedan od pionira Zapada. Grupa kopača zlata, probijajući se zimi 1851. kroz velike snježne nanose, stigla je u malenu dolinu s tri strane okruženu stijenama — kasnije prozvanu La Porte — i tu naišla na njega kao jedinog stanovnika u tom kraju. Živio je u kolibi načinjenoj od pruća i kore, a puna tri mjeseca dnevni mu je obrok bio samo komadić dvopeka i slanine; no, pri susretu s kopačima zlata bio je veoma živahan, veseo i vladao se poput pravog džentlemena. Bit će najbolje da o susretu s njim ispriča kapetan Henry Symes, vođa grupe kopača zlata:

— Ugledali smo ga, moja gospodo, posve iznenada pored visoke stijene, otprilike tako daleko kao do vas... — Rukom je pokazao udaljenost. — Čim nas je ugledao, povukao se u svoju kolibu i ubrzo ponovno izišao sa cilindrom na glavi, moja gospodo, i... neka me đavo nosi! ... s rukavicama! Visok, mršav momak upalih obraza, blijed, što nije ni čudo s obzirom na njegovu prehranu. Skinuo je šešir, nakłonio se i potom rekao: »Veoma mi je drago da vas mogu upoznati, gospodo! Bojim se da ste imali muke dok ste stigli ovamo. Izvolite, ponudite se cigarom!« Pružio nam kutiju cigara u kojoj su se nalazile dvije prave 'Havana' cigare i dodao: »Volio bih da ih ima više!«

— Vi ne pušite? — zapitah ga.

— Rijetko. — Dakako, bila je to laž, jer sam ga isto poslijepodne vidio kako slatko povlači dim iz kratke lule. — Spremio sam te cigare za slučaj ako ovamo navrati neki džentlmen — dodao je.

— Čini mi se da k vama često navraćaju ljudi iz boljeg društva — napomene Bill Parker, zagleda se u

šešir i rukavice i namigne nama ostalima.

— Da, ponekad navrate Indijanci — odgovorio je mirno.

— Indijanci? — zbunjeno povikasmo svi u jedan glas.

— Da. Veoma miroljubivi, posebno dobri momci. Jednom ili dva puta donijeli su mi meso divljači, što sam ipak odbio, jer znam da jadni momci i sami teško žive.

— Dakle, gospodo, mi smo, kao što vam je poznato, bili prilično mirni ljudi... čak posve miroljubivi... no nakon što su nas ti »dobri Indijanci« tri puta napali i gotovo skalpirali Parkera, učinilo nam se kao da se taj stranac uistinu ruga našim momcima. Bill Parker je, dakle, ustao, odmjerio stranca od glave do pete i posve mirno zapitao:

— Kažete da su vam ti Indijanci ... ti mirni Indijanci... ponudili meso divljači?

— Jesu!

— A vi ste to odbili?

— Da, jesam!

— Mora da su Indijanci zbog toga bili nesretni! Time ste, zacijelo, povrijedili njihove osjetljive naravi? — pitao je Bill dalje.

— Uistinu mi se činilo da su veoma razočarani.

— Dakako — promrmlja Bill. — A sada, smijem li vas zapitati tko ste vi?

— Oh, oprostite — reče stranac, a mene zamalo udari kap! Izvadio je, naime, posjetnicu i pruživši je Billu objasnio: — Izvolite, moja posjetnica.

Bill je prihvati i glasno pročita:

— J. Trott, Kentucky. — Lijepa posjetnica — napomene.

— Baš mi je drago što vam se sviđa.

— Mislim da su i ostale karte u snopu jednako lijepe... sami aduti! — pripomene Bill.

Stranac ne odgovori, no odmakne se od Billa, koji odmah nastavi:

— Što, zapravo, znači ova vaša igrarija, gospodine J. Trott iz Kentuckyja?

— Ne razumijem vas potpuno — uzvrati stranac a obrazi mu se zacrvene kao da ga je netko pljusnuo svom snagom.

— Koga glumite ovdje s tim svilenim rukavicama? Šta se kočoperite tim cilindrom i cirkuskim odijelom? Što sve to znači? Tko ste vi, do vraga?

Stranac se uspravi i reče:

— Budući da se ne želim svađati sa svojim gostima, dozvolite mi da vam objasnim: ja sam džentlmen!

Pri tom skine visoki šešir, nakloni se i okrene; međutim, Bill odjednom ispruži nogu i čizmom udari Trottov šešir, vješto poput cirkuskog umjetnika.

— Da, to je sve čega se još sjećam, gospodo. Jer, u slijedećem trenutku dolinu je zahvatio vihor, a ja se sjećam samo još prašine i neopisive zbrke. Nije se čuo nikakav krik ni pucanj; bio je to jedan od iznenadnih događaja što mogu zaskočiti čak i stare, iskusne momke. Kad sam u grmlju ponovno došao k sebi, osjećao sam se neugodno, kao da sam odjednom ostao potpuno gol. Džepovi su mi bili puni šljunka, kosa prašine i drugih otpadaka. Podigavši glavu, ugledao sam Billa kako visi na grani sjeveroameričkog oraha, pet ili šest metara iznad mene.

— Kapetane — obrati mu se Bill, oprezno se ogledavajući — da li je tornado prošao?

— Što?

— Taj kovitlac prirode... je li prošao?

— Mislim da jeste.

— Ja sam, naime — nastavi Bill — prije tog prirodnog fenomena što smo ga upravo proživjeli imao mali sukob sa strancem i rado bih mu se ispričao!

Siđe s drveta, posve mirno uđe u kolibu i za trenutak izađe sa strancem, rukom pod ruku. Lice mu je pri tom sjalo kao djetetu kad primi najljepši poklon. Bio je to naš prvi susret s džentlmenom iz La Porte.

***

Vrlo je vjerojatno da je kapetan u opisivanju spomenutih pojedinosti u svojoj priči malo pretjerao i čitalac će učiniti dobro ako neobičan prirodni fenomen prihvati s rezervom. No, neprijeporno bješe da je džentlmen iz La Porte bio pomalo nastran, a to valja pripisati samo njegovoj odvažnosti. To je, uostalom, i otvoreno rečeno.

— Čini mi se — rekao je jednom zgodom pred većim skupom neki plahi novajlija među kopačima zlata koji je, nakon što je primio tužnu vijest o smrti daljnjeg rođaka u Sjedinjenim Državama, nosio neuobičajeno široku svilenu crnu vrpcu i bijeli pusteni šešir i svim gostima u točionici Parkerovog hotela zauzvrat za izraze suosjećanja morao platiti po jedno piće — meni se čini, gospodo, da ta vaša pozornost prije pojave prirodnog fenomena i tako svečana odjeća kao što su džentlmenove žute rukavice nikako ne idu zajedno, ili ja barem to ne shvaćam! Nije mi žao što moram platiti piće, gospodo, ali vaše izjave suosjećanja i onda ti zaključci ovdje nikako ne idu zajedno!

Razumljivo da džentlmen iz La Porte nije želio utjecati na prisutnu skupinu svojih sunarodnjaka, ali je zato vlasnik hotela, gospodin William Parker, posve prirodno uzvratio novopridošlom kopaču zlata:

— Mladiću, ako i vi nosite žute svilene rukavice poput ovog čovjeka ovdje i možete njima izazivati svjetlucanje u zraku slično bljeskanju munja sredinom ljeta i ako pri tom istodobno možete udariti na četiri mjesta, onda se smijete miješati u razgovor! Tada možete nositi znak žalosti na svojoj košulji, ako baš želite!

Prisutni su s odobravanjem prihvatili riječi vlasnika hotela; ponižení mladić platio je piće i još bi bio skinuo svoju crnu vrpcu da ga u tome uljudno nije spriječio džentlmen iz La Porte.

Usprkos svemu, mora se priznati da je taj neobični džentlmen u svom držanju i izrazu lica pokazivao malo znakova zlosutne odvažnosti. Bio je visok i dugonog, a kretao se pomalo tromo; kretnje su mu bile spore i djelovale mehanički, što je bilo nespojivo sa živošću i okretnošću. Nerazmjerno dugačke ruke opušteno su mu visjele niz tijelo a dlanovi mu bijahu okrenuti naprijed. U hodu je uvijao stopala, što je dalo naslutiti da je potomak urođenika. Koliko se mogu sjetiti, lice mu je bilo priglupo. Sjetni dugajlija rijetko se kada smiješio, a i onda kad bi to uradio, bio je to samo izraz uljudnosti zbog veselja nekog drugog, što zapravo ni sâm nije shva-

ćao. Zbog njegovih crnih pramenova duge kose i istaknutih jagodičnih kostiju mnogi bi vrlo lako mogli zaključiti da je Indijanac, no njegove uistinu neobične oči, najveća suprotnost u odnosu na sva ostala svojstva, pobijale su takav utisak. Oči mu bijahu žutoplave, okrugle i blaga izraza. Nisu, međutim, odavale ništa od onoga što je džentlmen iz La Porte upravo mislio, činio ili namjeravao učiniti. Nikada nisu odgovarale njegovom govoru, njegovim postupcima, čak ni njegovoj napadnoj odjeći. Mnogi zlobnici već su izrazili sumnju da je on svoje oči izgubio pri nekom graničnom sukobu i brzo ih zamijenio očima svog protivnika.

Da je ta pretpostavka džentlmenu doprla do uha, zacijelo bi se zadovoljio time da odbaci takvu tvrdnju, pri čemu bi posve zanemario podrugljivo pretjerivanje. Jer, kao što je već rečeno, pored svih ostalih osobina njemu je bio stran smisao za šalu. To pomanjkanje smisla za humor udruženo s prirođenom melankoličnošću ublažavalo je najozbiljnije sukobe nekim veselim sitnicama ili pak dramatizacijom nekih šala.

— Mislim — jednom se zgodom džentlmen obratio uglednom građaninu iz La Porte — da ste vi, aludirajući na svadljivost gospodina Williama Parkera, tvrdili kako ste ga budnog noću zatekli gdje se svađa sa cvrčcima. On me uvjeravao da to nije istina, a ja vam mogu reći da sam nekoliko noći proveo s njim u šumama i nisam primijetio tako nešto. Čini se, dakle, da ste lagali!

Ozbiljnost te njegove tvrdnje otada je uvjetovala da građani u njegovoj prisutnosti izbjegavaju sva šaljiva pretjerivanja i ta ga je činjenica dovela u neku vrst izolacije.

U vezi s najranijom povijesti logora kopača zlata gospodin Trott je sudjelovao u svim sretnim događajima u logoru i uživao u kasnijem općem blagostanju. Kao jedan od prvih pronalazača rudnika »Orao«, veselio se dobroj zaradi što mu je omogućilo da živi bez rada i da se posveti svojim sitnim, ne osobito skupim zadovoljstvima. Osim osobnog gizdanja, što se uglavnom sastojalo u tome da svakog dana nosi čistu bijelu lanenu košulju, volio je dijeliti poklone. Ti su darovi, međutim, imali više osjećajnu nego stvarnu vrijednost. Jednom bliskom prijatelju darovao je palicu za šetnju načinjenu od čokota divlje vinove loze, što je rasla upravo iznad mjesta gdje je po prvi puta u dolini La Porte pronađena čuvena žila »Orao«. Držak palice prvobitno je pripadao štapu što ga je gospodinu Trottu poklonio otac a okov na donjem dijelu bio je obložen s posljednjih pola dolara što ih je džentlmen sa sobom donio u Kaliforniju. »Pa ipak — žalio se džentlmen — momci nisu htjeli uzeti palicu kad sam je sinoć u Robinsona želio založiti za pet dolara. Morao sam prekinuti kartanje. U tom logoru uistinu ne znaju cijeniti posvećene stvari!«

Prvog proljeća provedenog u dolini La Porte sugrađani su džentlmena jednoglasno izabrali za mirovnog suca. Bilo je posve razumljivo da je on dostojanstveno obavljao svoju dužnost. Budući da je ipak pokazivao stalnu blagost pri izricanju novčanih i ostalih kazni, bilo

je to za sve stanovnike mjesta neočekivano i uznemirujuće otkriće.

— Zakon mi nalaže — rekao je zločincu kojem je dokazano zlodjelo — da vam dopustim izbor kazne: deset dana zatvora ili novčanu kaznu od deset dolara. Ako slučajno novac nemate u sebe, pisar će vam posuditi! Nije potrebno reći da je pisar uvijek posuđivao novac i da mu ga je sudac vraćao čim bi sud završio zasjedanje. Samo se u jednom slučaju neki visoki, snažni okrivljenik nećkao, iz sušte tvrdoglavosti ili je možda sucu želio prištedjeti izdatak, da posudi novac od pisara. Izabrao je radije zatvor. Priča se ..saznalo se to iz pouzdanih izvora... da je sudac odmah nakon zasjedanja u kao snijeg bijeloj košulji i žutim rukavicama krenuo u zatvor, smješten u malenoj zidanoj zgradi što je istodobno služila i kao arhiv. Priča se, nadalje, da je mirovni sudac, nakon što je površno prolistao nekoliko spisa, kao slučajno provjeravajući ušao u dio zgrade u kojem se nalazio zatvor i nešto poslije poslao šerifovog pomoćnika, koji je brinuo o zatvoreniku, po bocu viskija i snop igraćih karata. Kad su se, pak, proširile glasine da je šerifov pomoćnik te večeri u naoko bezazlenoj no ipak hazardnoj igri »Euchre« izgubio svoju mjesečnu a sudac čak godišnju plaću, samo da optuženom skrate dosadu, cijela priča odlučno je opovrgnuta kao nespojiva s dostojanstvom suca Trotta — iako bi mogla odgovarati njegovoj prijaznosti.

Nedvojbeno, sudac bi zbog svoje blagosti pao u nemilost da jednoga dana nije dokazao kako zna biti i neobično strog. U nekoj građanskoj parnici pred sucem Trottom se pojavio mladi nadareni branilac iz Sacramenta. Uvjeren u svoj uspjeh i dojam što će ga ostaviti na taj primitivni sud, u završnoj riječi s prijezirom je omalovažio sud. Nakon što je branilac završio, sudac Trott ostao je nepomično sjediti; samo mu je kožu na istaknutim jagodičnim kostima oblilo slabo rumenilo. No, bit će najbolje da se poslužim slikovitom pričom jednog od očevidaca tog događaja:

— Dakle, nakon što se sudac, obliven blagim crvenilom u licu, malo pribrao, rekao je posve mirno: »Mladi čovječe, znate li da vas zbog nepristojnosti pred sudom mogu kazniti novčanom kaznom od 20 dolara?« »Ako je tako«, odvratio je uobraženi mladi branilac drsko poput obada, »mislim da bih to još i mogao platiti!« »Moram, međutim, dodati«, nastavio je džentlmen nevoljko, »da vas ne namjeravam kazniti. Vodim računa o slobodi govora — i ideja!« Potom je ustao, skupio svu snagu, ispružio ruku i zgrabio uobraženka. Podignuo ga je u vis i bacio kroz prozor. Kad se branilac otkotrljao u jarak, rekao je svojim pomoćnicima: »Pozovite sudionike za slijedeću raspravu«! Ponovo je sjeo, a njegove svijetle oči mirno su titrale, kao da se ništa osobitog nije dogodilo.

Bilo bi lijepo da ta pomalo nastrana plemenita osjećanja nisu za džentlmena imala posljedica. No, u sudu u kojem je često doživljavao uspjeh ispoljila se sudbonosna, do tada neizražena slabost što je umanjila njegovu popularnost. Neka dama sumnjive prošlosti i veoma slobodnog ponašanja, koja je kao

božica upravljala »Kolom sreće« u najvećoj kockarnici u La Porteu, optužila je nekoliko vrijednih građana da su naoružani upali u njezin salun i razbili uređaj njezinog »Kola sreće«. Spomenutu damu savjetima je uspješno podupirao neki džentlmen koji je prema njoj gajio naklonost. Usprkos toj dragocjenoj pomoći, dama nije uspjela, iako je djelo jasno dokazano, no porotnici su presudili u korist okrivljenih a da se nisu ni podigli sa svojih mjesta.

Sudac Trott blagim, dobroćudnim očima pogleda porotnike i upita: — Ako sam dobro shvatio, to je vaša konačna odluka?

— U to možete biti posve sigurni, vaša milosti! — odvratio je predsjednik porote veselom, no iskrenom neučtivosti. — Upravo je tako!

— Gospodine pisaru — reče sudac Trott — zapišite odluku porotnika i dodajte da ja dajem ostavku na mjesto suca u ovom sudu.

Uzalud su neki utjecajni građani pošli za njim i predbacivali mu; uzalud su mu ukazivali na to kako tužiteljica nije vrijedna da bi se njoj za ljubav trebao žrtvovati; uzalud su porotnici objašnjavali da je njegova ostavka za njih osobna uvreda. Sudac Trott samo se na to okrenuo predsjedniku porote, a njegove istaknute jagodične kosti ponovno oblije poznato značajno rumenilo.

— Ne shvaćam vas — rekao mu je.

— Rekao sam samo kako nema smisla da se i nadalje prepiremo zbog tog slučaja — odgovori predsjednik brzo, a potom se još brže povuče iza ostalih porotnika, kao što je to priličilo njegovom shvaćanju.

Sudac Trott nikada više nije sjeo na sudačku stolicu.

Otprilike mjesec dana nakon što je dao ostavku na mjesto suca džentlmen je uvečer sjedio u »sjeni svog vlastitog čokota vinove loze i smokve«, što u mjesni govor preneseno znači »golemog crvenog stabla i mahovinom obrasle povijuše«. Sjedio je, dakle, ispred vrata one kolibe gdje su se čitaoci prvi puta s njim upoznali, kad je odjednom razaznao nejasne obrise neke ženske prilike i začuo ženski glas.

Džentlmen je oklijevajući na desno oko stavio veliki monokl zlatnog okvira, što su u logoru kopača zlata smatrali njegovom najnovijom mušicom. U mraku nije mogao prepoznati ženu, ali je odmah prepoznao glas tužiteljice iz svog posljednjeg pravnog slučaja. Vrijeme je da se kaže da je to bio glas gospođice Clotilde Montmorency; no, potrebno je dodati kako je njeno ime, budući da nije znala ni riječi francuski i očito bila anglosaksonskog porijekla, bilo u uskoj vezi s kockanjem kojim je upravljala i što je, prema mišljenju kopača zlata punom predrasuda, potjecalo iz inozemstva.

— Željela bih znati — objasni gospođica Clotilde i sjedne na klupu pored džentlmena — zapravo, ja i Jake Woods rado bismo znali koliko ste izgubili svojom ostavkom?

Sudac Trott, koji nije dobro shvatio smisao onoga što mu došljakinja govori, a iznenađen njezinom pojavom, plaho promuca:

— Imam zadovoljstvo razgovarati s gospođicom...

— Ako ste time željeli reći da me ne poznajete, da me nikada prije niste vidjeli niti me ponovno želite vidjeti, moram priznati da ste to učinili vrlo uljudno — napomene gospođica Montmorency prividnim mirom i vrhom svog suncobrana nabode nekoliko listova s tla, kao da time želi prikriti uzbuđenje. — Dakle, ja sam gospođica Montmorency. Rekla sam vam da smo Jake i ja uvjereni... nakon što smo vidjeli kako ste nam pomogli kad su oni lopovi porotnici donijeli prokleto pogrešnu presudu... kako nipošto nije u redu da samo zbog mene izgubite mjesto. »Pronađi suca«, rekao je Jake, »i pitaj ga što misli da je izgubio svojom ostavkom. Neka sam ocijeni.« Tako je rekao Jake. On je pravedan čovjek.

— Mislite da vas ne shvaćam.

— To sam i mislila! Da, to sam mislila! — uzvrati gospođica Clotilde skrivenom gorčinom. — Rekla sam to i Jakeu. »Sudac neće razumjeti ni tebe ni mene«, rekoh. On je tako samosvjestan da nam ništa neće reći. Nije li me prošlog utorka susreo na ulici, a ničim nije dao do znanja da me poznaje, nije čak ni kimnuo na moj pozdrav.«

— Draga gospođice — žurno objasni sudac Trott — uvjeravam vas da ste u zabludi. Nisam vas vidio, vjerujte mi, molim vas. Činjenica je naime... nerado to priznajem, ali tako je... da je moj vid svakim danom sve slabiji!

Sudac zašuti i duboko uzdahne.

Gospođica Montmorency zagleda se u njegovo lice i opazi kako mu je ono blijedo i kako se trza. Darom blagog prilagođavanja, svojstvenog ženama, mislila je na slabost njegovih očiju, što je objašnjavalo neosnovano nepoštivanje osnovnih pravila lijepog ponašanja; žena nikada ne oprašta neobjašnjivo zanemarivanje od strane nekog muškarca.

— Dakle, uistinu me ne poznajete? — zapita nešto mirnije, no još pomalo zlovoljno.

— Ja... plašim se da je tako — reče Trott oklijevajući i nasmiješi se kao da se želi opravdati.

Gospođica Clotilde šutjela je nekoliko trenutaka a onda upita:

— Hoćete li, možda, reći da me niste jasno vidjeli kad sam za vrijeme sudskog postupka stajala pred sudom?

Sudac Trott pocrveni.

— Bojim se da sam vidio samo sjenu.

— Na glavi sam imala slamnati šešir — brzo nastavi gospođica Clotilde — obrubljen crvenom svilom, a i ovdje bijahu — rukom pokaže na vrat — zavezane svilene vrpce grimizne boje. Bio je to pravi »San Francisco« šešir, ne sjećate li se?

— Ja... to znači... ja mislim...

— Bila sam odjevena u elegantnu naboranu svilenu haljinu... — doda Clotilde bojažljivo.

Sudac Trott uljudno se nasmiješi, bezizražajno. Gospođica Clotilde je shvatila da on očigledno nije vidio tu rijetku i veoma lijepo sašivenu haljinu. Istresla je nakupljeno lišće i svojim suncobranom nastavila zabadati u tlo.

— Onda me, dakle, nikada niste vidjeli?

— Ne baš sasvim.

— Molim vas, odgovorite mi iskreno: što vas je navelo da podnesete ostavku?

— Nisam dulje mogao ostati sudac u sudu koji je bio prisiljen potvrditi tako nepravednu presudu

kakvu su izrekli porotnici u vašem slučaju — odvrati sudac Trott iskreno.

— Oh, ponovito to još jednom, starčiću — reče gospođica Clotilde izrazom divljenja, što je djelomično moglo ublažiti neučtiv pridjevak.

Sudac Trott uljudno ponovi; premda je to uradio drugim riječima, one su ipak sadržavale smisao njegovog objašnjenja.

Gospođica Montmorency šutjela je neko vrijeme. Onda upita:

— Dakle, nije bilo zbog mene?

— Ne shvaćam potpuno što želite reći — odvrati sudac, kome je postalo neugodno.

— Zbog mene! Niste to učinili zbog mene?

— Ne — ljubazno uzvrati sudac.

Ponovno šutnja. Gospođica Montmorency lupkala je suncobranom po vrhu svoje cipele.

— Da — napomene napokon — to nije velika novost za Jakea.

— Koga?

— Jakea.

— O... vašeg supruga?

Gospođica Montmorency uhvati svoju narukvicu i pusti je da joj udari u ruku, a potom oštro reče:

— Tko kaže da je Jake moj suprug?

— Molim, oprostite....

— Rekla sam Jake Woods. On je pošten muškarac, to mogu s punim pravom tvrditi. Napomenuo mi je: »Možeš reći sucu, kad bi i primio nešto od nas, da to ne bi bilo mito. Sve bi bilo u najboljem redu. Postupak je završen; on više nje sudac i može za nas učiniti samo jedno: neka potvrdi da službu nije izgubio zbog nas. On to može, jer je pravedan čovjek, pošteno je radio, time neće ništa izgubiti.« Tako je Jake rekao. A ja sam vam prenijela njegove riječi. Znam, dakako, što ćete odgovoriti. Znam da ćete se sada ljutiti. Znam i to kako ste preponosni da biste od ljudi poput nas primili ma i jedan dolar, pa i kad biste skapavali od gladi. Zacijelo ćete poručiti Jakeu neka se tornja do vraga, a i ja s njim. Pa, koga bi to začudilo?

Sva uzbuđena izrekla je to tako brzo, tako žestoko i tako nelogično, da nije bilo nikakvo čudo kad je zatim briznula u histeričan i jednako besmislen plač. Ponovno se spustila na klupu s koje je od vremena do vremena ustajala i ruke, na kojima je nosila žute rukavice, primicala očima. Pri tome je suncobran u smiješnom položaju držala ispred lica. Silno se začudila kad je sudac Trott nježno položio ruku na njezino rame, a drugom uhvatio suncobran i pažljivo ga stavio na klupu pored sebe.

— Vi ste u zabludi, moja draga gospođice — reče zatim ozbiljnošću dužnom poštovanja. — U velikoj ste zabludi ako mislite da vašu ponudu smatram nečim drugim do znakom ljubaznosti i zahvalnosti. Ta ponuda tako mi je draga, no isto tako neobična da i sami zacijelo osjećate kako je ne mogu prihvatiti. Ne! Dopustite mi da vjerujem kako sam zadobio vaše poštovanje kad sam učinio ono što sam kao sudac smatrao svojom dužnosti; dopustite da osjetim kako ću zadržati vašu naklonost ako sada ispunim svoju dužnost kao čovjek!

Gospođica Clotilde okrenula je lice prema njemu kao da duboko zadivljena slijedi njegove uvjerljive riječi. No, samo ga je zapitala:

— Vidite li me pri ovom svjetlu? I na ovoj udaljenosti? Skinite, molim vas, monokl i pokušajte me pogledati bez njega!

Lice gospođice Montmorency nije bilo suviše udaljeno od sučevog. Ne znam je li već rečeno da je ona uistinu lijepa žena. Ranije je bila još i ljepša; no, još je zadržala dovoljno čari da svojom zavodničkom i uzbuđujućom neprobojnosti spretno upravlja »Kolom sreće«, čime je samo bio povećan rizik za kockare. Bila je to zaista zlokobna kombinacija ljepote i slučajne sreće što je izazivala gnjev stanovnika La Porte; smatrali su to nepoštenim i govorili: da »nije u redu«.

Uostalom, gospođica Montmorency imala je i vrlo lijepe oči. Možda sudac Trott nikada prije iz takve blizine nije još gledao u tako lijepe i izražajne oči. Lagano uznemiren, podigao je glavu a obraži su mu se ponovno zarumenili. Stoga je, djelomično iz prirođene uljudnosti, a djelomično iz želje da nekog trećeg spomene u razgovoru i time ublaži vlastitu uznemirenost rekao:

— Nadam se da ćete svom poznaniku, gospodinu... kazati da cijenim njegovu ljubaznost, čak ako se njome i ne mogu okoristiti!

— Oh, mislite Jakea?! On je otputovao kući, u Sjedinjene Države. No, ja ću mu već sve objasniti!

Opet zavlada uznemirujuća šutnja, zacijelo izazvana spominjanjem Jakeova odlaska. Gospođica Montmorency prva progovori:

— Morate paziti na svoje oči; željela bih, naime, da me prepoznate kad se ponovno susretnemo.

Potom su se rastali. Sudac Trott uistinu je prepoznao gospođicu Clotilde u različitim prilikama... Jednoga dana, međutim, i najviše i najniže slojeve građana La Porte potresla je neobična vijest: sudac Trott oženio je u San Franciscu gospođicu Jane Thomson, alias gospođicu Clotilde Montmorency! Za samo nekoliko sati izljev gnjeva i negodovanja poput oluje se proširio naseljem. Ljudi su vjerovali da je posrijedi unaprijed smišljen plan i zavjera. Smatrali su gotovim da je ostavka suca Trotta bila cijena za ruku gospođice Montmorency . . . i za maleni imetak što ga je, koliko je bilo poznato, ponijela sa sobom. Ljudi su ogorčeno napadali suca i njegov značaj. Naprotiv, prema karakteru i životnim prilikama posljednjeg djevojčinog ljubavnika, pokazivali su pretjeranu osjećajnost. Jakea Woodsa smatrali su žrtvom dvostruke izdaje što su je počinili sudac Trott i gospođica Clotilde. Osnovan je odbor koji je dobio zadatak da napiše i pošalje utješno pismo čovjeku koji je još prije samo nekoliko mjeseci za dlaku izbjegao zakonu linča. Ogorčenu diskusiju građana naposljetku je prekinuo glas kapetana Symesa, koji je u ovoj skroz-naskroz istinitoj priči već jednom imao riječ:

— Čini se da vama u cijelom slučaju nije poznato nešto na što bi trebalo obratiti pažnju. Onoga dana kad se udala za suca gospođica Clotilde je upravo došla od liječnika koji joj je rekao da je Trott potpuno oslijepio! Gospodo, kada djevojka poput nje napušta udoban život, svoj poziv i k tome čestitog muškarca kao što je Jake Woods, samo zato da bi se udala za slijepca koji u džepu nema ni dolara i sve to

zato što se jednom za nju zauzeo i donekle iz principa — onda, do vraga, ako poznajem čovjeka koji bi joj za to mogao prigovarati! Ako je sudac voljan da zaboravi njezine sitne pretjeranosti i ako se veseli što ima nekoga tko će se brinuti za njega, onda je to njegova stvar! Oprostite, ali iz vlastitog iskustva mislim da nije korisno po zdravlje miješati se u osobne poslove džentlmena iz La Portea.

(KRAJ)

Informativno-revijalna izdanja NIŠP »VJESNIK« pripremila su za ljetnu sezonu brojna iznenađenja. U trenucima odmora očekuju vas raznovrsni i zanimljivi sadržaji koji će vas informirati o događajima u zemlji i svijetu, ali i obilje zabave i razonode. U doba velikih turističkih seoba, vaša omiljena izdanja bit će vam nadohvat ruke i pomoći će vam da uspješnije provedete ljetni odmor. Želimo vas upozoriti na samo neka iznenađenja koja vas očekuju, a sve ostalo prepustit ćemo vašem »otkrivanju«!

»STUDIO«

»STUDIO« LJETUJE S VAMA, LJETUJTE I VI S REVIJOM »STUDIO«. »STUDIO« u ljetnom ruhu: vaše olimpijsko ljeto u koloru, »Studijeva« priča, ekskluzivni feljtoni, »STUDIO« vas vodi kroz najpopularnije ljetne priredbe i događaje.
SA »STUDIJEM« NA ODMORU SVAKODNEVNO PLANIRAJTE VEČER PRED TELEVIZOROM!

»START«

List modernog čovjeka. U ljetnim brojevima »STARTA« očekuju vas brojna iznenađenja — više razonode, humora, informacija o ljetnim zbivanjima kod nas i u svijetu...
Startajte uspješno u turističku sezonu s magazinom »START«!

»SAM«

SA »SAMOM« NIKAD NIŠTE SAMI — bilo da svoje ljeto provodite radeći i gradeći, ploveći ili putujući!
Redakcija magazina »SAM« u ljetnim će mjesecima javno demonstrirati i testirati brojne proizvode. Možda ćete i vi prisustvovati nekoj od tih akcija. Na licu mjesta, ili s vašim i našim časopisom u ruci — **SA »SAMOM« SE UVIJEK ZNA VIŠE!**

»ARENA«

»Arenina« akcija »LJETO 76«: kako jeftino i ugodno ljetovati na Jadranskome moru, u kućnoj radinosti i u auto-kampovima? »Arena« i ove godine traži najboljeg turističkog radnika i najbolje turističko mjesto.
Na stranicama vašeg lista uvijek nove i korisne rubrike: razbibriga na ljetovanju može vam donijeti 1000 novih dinara! Ako se pronađete u krugu na fotografijama s utakmica našega nogometnog prvenstva, bit ćete gosti »ARENE« na finalnoj utakmici prvenstva Evrope u nogometu! Ako ste štediša i ako kupujete »ARENU«, možete dobiti na poklon štednu knjižicu s tisuću novih dinara pologa!
»ARENA« — VAŠ OBITELJSKI LIST

»SVIJET« — jugoslavenska ženska revija Zagreb

Vaš pomoćnik, savjetnik, vaša razonoda
»SVIJET«, jugoslavenska ženska revija Zagreb
U trenucima odmora i zabave — ne propustite reviju »SVIJET«.
»SVIJET« kupuje ona, a čitaju svi!

DOSAD IZAŠLI ROMANI NOVE SERIJE »LASO«

99. Dudley Dean: TVRD ORAH
100. D. B. Newton: POVRATAK OSVETNIKA
101. H. S. Sharon: OSVETA BUNTOVNIKA
102. H. S. Sharon: PLJAČKA U LOS ALAMOSU
103. J. T. Edson: ČOVJEK KALIBRA 44
104. Matt Chisholm: POBJEDA MCALLISTEROVIH
105. Lee Martin: ZLODUH SANTA RITA
106. Robert Ullman: KOLORADO KID
107. Bill Fargo: OTMJENI PLJAČKAŠI
108. Matt Chisholm: CRNI KAUBOJ
109. Frederick H. Cristian: DOUŠNIK
110. U. H. Wilken: GROBAR JOE
111. Louis L'Amour: OPASAN PUT
112. G. F. Unger: UNAJMLJENI REVOLVERAŠ
113. Frederick H. Christian: SUDDEN U ŠKRIPCU
114. Lee Floren: REVOLVERI IMAJU RIJEČ
115. F. G. Unger: UMRIJETI ZA VIRGINIJU
116. Matt Chisholm: KRVAVA OKLADA
117. Marshall Grover: TREĆA PLJAČKA
118. J. T. Edson: VRIJEME OBRAČUNA
119. U. H. Wilken: NA ZMIJSKOJ RIJECI
120. J. H. Edson: U SUSRET BORBI
121. Matt Chisholm: TRAGOVI BARUTA
122. Scott F. Scott: NESTALA KOČIJA
123. Louis L'Amour: NEUSTRAŠIVI BORAC
124. H. S. Sharon: TVRDOGLAVI ŠERIF
125. Jonny Pegg: BEZIMENI BORAC
126. L. L. Foreman: GRINGO
127. G. F. Unger: KILRAINOVA BORBA
128. Frederick H. Christian: SUDDEN ISTRAŽITELJ
129. Mat Chisholm: MCALLISTER U POGIBELJI
130. Louis L'Amour: OBRAČUN KOD ŽUTOG BRDA
131. G. F. Unger: TRAG VODI U PAKAO
133. Louis L'Amour: USAMLJENI
134. G. F. Unger: BIJEG IZ STUPICE
135. Thorne Douglas: TKO DA VIŠE
136. Louis L'Amour: SREBRNI KANJON
137. Frank Gruber: JAHAČI ZORE
138. Louis L'Amour: Conagher
139. G. F. Unger: TEKSAŠKI SILNIK
140. Louis L'Amour: UŽARENA BRDA
141. G. F. Unger: ODMETNIK
142. Robert Ullman: SMRT PROKLETNICIMA
143. Louis L'Amour: Začarani krug
144. H. S. SHARON: SIN OČAJNIKA
145. Louis L'Amour: ŽIVOT ZA ZLATO
146. Rey Haves: GRINGOSI UMIRU U ČIZMAMA

U PRIPREMI:

147. Louis L'Amour: STAZA KIOWA

Tražite za svoj odmor

1 Nedjelja

2 Ponedjeljak — TRAG – krimi roman
GORDANA – ljubavni roman

3 Utorak — Život – ljubavni roman

4 Srijeda — ALAN FORD POPAJ
TOM I JERRY svakih 14 dana
BIS CRTANI

5 Četvrtak — od 5. srpnja „SIRIUS"
BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

6 Petak — LASO – vestern roman

7 Subota

Timothy Tatcher 25. u mjesecu

kod prodavača novina